Контрольный экземпляр

XVI

202

Бакъдар, вошал, цхьоагIо!

СЕРДАЛО

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ КОМИТЕТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ГАЗЕТ

Газет арадувл 1923 шера денз * ШОАТТА, 29 ДЕКАБРЬ, 1990 ШУ. * № 132 (7946). * Мах 3 кап.

МЕХКА А ХАЛКЪА А ХЬАЛО ДЕКХАРИЙЛА ДУ

СССР халкъа депутатий IV Съезде

СССР Президента М. С. Горбачева къамелаца дIадолаелар 26 декабре Съезда IуйрIннара заседани.

Селхан, аьлар цо, республикай кулгалхой а мехка кулгалхой а совещани хилар. Цига дийцар 1991 шеран экономически барта хилара хьакъехьара дош.

Совещане дийцахох, вайн дагабьвна тIайидачох йола лоацца информаци елар Президента.

Цул тIехьагIа председатель волча А. И. Лукьянова къамьал де дош делар Съезда секретариата кулгалхочун заместителна Г. К. Крючкова.

Микрофонашта хьалхалара къамьлаш дир депутата А. М. Крышкина, Латве Министрий Совета Председателя заместителна И. О. Бишера, депутаташа тоьн мара ... робьева, В. И. Катортина, А. М. Шамнина, Е. В. Когана, Балтийски флота командующе В. П. Иванова, Советски Союза Маршала С. Ф. Ахромеева.

Конституционни дешаш дийца дахначул тIехьагIа а цхьаболча парламентерашна дош делла хилар оттар. Цар замечанеш конституционни комиссе дIайоьхьна лаьрхIар.

Депутата В. И. Гольданске предложенегIа Съездо телеграмма яхийтар Н. И. Рыжкова, из лазарах сихагIа верзар ловш.

Съезд йолаелар ден повестка дIахо долха дешаш дуьйца — СССР Лакхехьарча Совета состав кердалкхьара (ротаци яра) хьакъехьара дош. Доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Союза Советан Председатель И. Д. Лаптева.

Сайрийнарча заседане председатель волчо дагадохийтар Іуйрийна хинначу заседане СССР Конституцига хувцамаш тIаточарашна юкъедалара хьакъехьарча законагIа СССР вице-президента пост чIоагIъяьб хиларах. Из Закон тайнща дсаллаше а леладе дезаш хилар бахьан долаш предложени оттайир СССР вице-президент харжарах дола съезд ден повесткана юкъе дахьна. Цу предложенеца тIехьа хилар депутаташ.

Съезд йолаелар СССР вице-президент харжарах дола дош дувца.

СССР президента цу постана могавир депутат Г. И. Янаева.

Цул тIехьагIа СССР президента жоп делар депутаташта С. Н. Хаджиева, Г. А. Медведева, А. В. Менжуренкос, В. К. Черняка, Л. Н. Сандулна, кхычар тийначо кандидатурана доагIаш долча хаттарашта.

Къамьал де дош делар Г. И. Янаевна. Халкъа депутаташа хьалхадар Советски пачхьалкхенна кертте хилар цIи яьнха кандидатура.

Голосовани а яь предложени могайир.

Съезде дийцар СССР Лакхехьарча Совета состава юкъера кандидатурана къаьст-къаьста голосовани а еш Съезд тIехьа хилар СССР Лакхехьарча Совета состава юкъера Н. И. Гуцкалов, А. Генчея, Н. Н. Энгвер юхабахара.

Съездо болх беш дола ниссаргIа ди чакхдалуш счетни комиссе председатель Ю. Оснэпьяна къамьал а деш. Цо хаам бир депутаташа СССР вице - президенте СССР Лакхехьарча Совета керда членаш харжара чакхъяккха лаьрхIачу къайлагIча голосоване порядках.

27 декабре Съездо ший болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

РЫНОЧНИ ЭКОНОМИКАХ

БЕХКЕЧАРГАРА ЦIЕНХАШТТА ХЬАДЕХА

Медицински инструментий Гудермесски завода коллектив, укх тIеххьарча шерашка шийна хьалхашка латта декхараш хадданза тIеххоачаш а деш, республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача яхье даим хьалха латташ хьайоагIа. Деррига технико - экономически хьокхамаш дог гIоздоахаш дар цун. Долче, рыночни экономикага а яьнна, болх дIаболабе мара ца безаш кийча яр из. Башха-дика къахьегама толамаш карагIдувлара керттера бахьан дар цун материально - технически база дика хилар. Цул кIезигагIа лоархIам болаш дацар хан-ханнахьа бийдал лсаттаяр. Уж лакхе белгалдаьха гIулакхаш лерттIа лелаш ца хилча, цхьанна а предприяте коллектива болх боагтIача боарамагIа дIагIоргбац.

— Рыночни эокномикага яьнна шун коллектив болх бе йолаяла еза денош хьатIаотта дукха ха йисаяц, цу гIулакха мишта кийчо яьй оаш? — аьнна шийга дьча хаттара жоп а луш, завода директора коммерчески дешашта волча заместитела Кучиев Магомед Мерлоевича аьлар:

— Укх шера тIеххьарча бетташка кхаччалца йолча хана тха коллектива деррига гIулакхаш дика лелар. Рыночни экономикага а дахнна, тхоай болх боагтIача боарамагIа дIабохьалургхилараx шеко йолаш а дацар тхо. ЦIаьхха тхона дагадоацар хилар тха балха тIа. Коллективни производственни хьокхамашка диллача ахка яха йолаелар из. Фуд теш новкъадаьннар, аьнна, хетадала тарлу газет дешараштa. Предприятерча болхлошта маэшша бийдал ца лоаттаяр да керттера бахьан. Цу гIулакха керттерча даькъе бехке ба тха поставщикаш.

Из иштта хилара дола дукха масалаш кхувл Магомед Мерлоевича. Договорни декхарех Москверча «Серп и молот» яхача завода коллективо Гудермесски машинашъераштa хьадайта дезаш хиннад Илизарова аппарат хьаяра чIоагIа эшаш дола серебрянка яха листах дола бархI тонн аьшк. Цхьабакъда, шу чакхдоалача хана царга хьа ца кхоачаш диса из аьшк шиъ ахи тонн да. Медицине чIоагтIа эшаш йола уж аппараташ арахецара шера задани кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш я. ХIаьта Златоуски металлургически завода болхлоша таханарча денга бархI тонн металлах кхо тонн мара хьа ца кхоачийташ дитад. Запорожски «Днепроспецсталь» завода коллективо ши тонн болатах цхьаккха килограмм а хьакхачийталограмма а хьайхийтаяц «Мединструмент» заводага. Орловски болат лоаладеча завода коллективо 30 тоннах итт тонн аьшк мара хьадайтадац. Волгоградски «Красный Октябрь» яхача завода болхлоша 153 тонн листах долча аьшках хьа ца кхоачаш дисар 52 тонн аьшк да.

Шийна декхар тIадисарга диллача массарел а тIех яьлар Магнитогорски калибровочни завода коллектив. Цо скарификаташ хьаярга дIадохийта 125 тонн лента хьа ца дайташ дисад. Из бахьан долаш из продукци арахецаш йола бригада итт дийнахьа болх ца беш лаьттар, цун бехкагIа а доалаш, цо кийч ца еш йисар 50 эзар скарификаторий комплект. ХIаьта из бахьан долаш «Мединструмент» завода коллективана хинна зе кхо бIаь эзар сом гаргта да.

Яьча договорашка хьежжа шоашта бийдал ца лоаттаярах гудермесцаша гIод деттaш йола санкцеш ю шоай поставщикашта. Форда чу кхесса цу коана санна да завода, царна хулача зенга диллача. Деттача гIодаша цар дайнар меттаоттаде гаьна да. Цул совгIа заводаша - поставщикаша шоашта теха гIод датекх пачхьалкхен средствай чотагIа, долче, царна вIалла Iаткъаш а дац теха гIод.

Шоашта бийдал лоаттаеча нийслуш долча кхоачамбоацараша фондагIа йоагIа бийдал хьаяккхара дола наькъаш лехара оарцагIбоах гудермесцаш, заводера викалаш, транспорт гаьнна дIахьа ухийт, совленагIа ца доагIаш дола зенаш ду. Ахкайодаш латтачара завода коллектив хьалъяккхара дола наькъаш лехаш ба «Мединструмент» завода кулгалхой а.

Н. БОРИСОВ,
Гудермесски «Мединструмент» завода парткома секретарь.

Бахача наха чIоагIа хоатташ да Грозненски шоллагIIча мебельни фабрика цхьоалагIча цеха мебельщикаша хьадеш дола букъбетта гIандаш. Долче, шоай потребителий хьащташи госзаказаши дизза кхоачашдара шоай еррига таронаш оарцагIъяьхай цар.

Хьаьнала къахьегачар бытовой хьалаш тоадара тIадерзадаь а дукха балхаш ду укхаза. Дика кийчъяь я цхьоалагIча цехера ши бытовой помещени. ХIанз хьалъяь йсалаш латт столяраштa лаьрхIа йола кхы цхьаьнха а бытовой помещени.

Фабрике мел йолча цехий, бригадай коллективаш арендни подрядагIа болх беш я. Долче, балха тIа бухсоццаш хьахиннaчунга хьежжа да цар ийду алапеш, беттагара беттага дукхагIа хул тIабоагIа цIена пайда. Цунца лакхбеннаб мебельщиккий материальни безам, чIоагIъеннай цар къахьегамен производственнии дисциплина.

Иштта долча хьалашка шоай хьинар кхо ца деш къахьегаши башха - дика производственни хьокхамаш доахаши бола болхлой кIезига бац укхаза. Царех ба сточникаш Мавсурова Туминша, Хамидова Белита, Бахмадова Настя, Исханова ТIаус. Шоаш хьаю продукци дикен тIехдикен мара ца хулийташ уж болх беш хиларах ОТК болхлой тIахьожам боацаш чакхйоалийт цар продукци. ХIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) мебель яра йолча заготовкех лаьца дагабоалаш ба Т. Мавсурова, Б. Хамидова, Н. Бахмадова, ТI. Исханова.

И. ПЛИЕВА сурт.

МЕХКДАЬТТАХОШТА МА ЭШША МОВХЬАШ...

ДогIа доагIа, лоа делхар, шийла яр, аьнна, цIаккха саца йиш йоацаш ба Старогрозненски УТТ транспортникий болх. Из боагтIача боарамагIа дIабахарах дуккхача даькъе тийша да мехкдаьттахоштен бурувдеттараштен карагIдувла производственни хьокхамаш. Царна хадданзен йиллача ханен тайп-тайпара мовхьаш доаттаде декхарийла ба транспортникаш. Цу даькъе шоашта тIалатта бехктокхам боккха хилар дика кхета а деш, шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш цIена кхоачашдеш хьабоагIарех ба Старогрозненски УТТ водителаш, трактористаш, бульдозеристаш, кхыбараш. Долче, дерригача технико-экономически хьокхамий пятилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяьй цар. Карара шу доладелча денз планал тIех цар яьй ши миллиони 400 эзари тонно-километр. ХIаьта шера заданел тIех цар мехкдаьттахоштен бурувдеттараштен лаьрхIа дIахьа дихьад 40 эзар совгIа тонн тайп-тайпара мовхьаш.

Мовхьаш дIа-хьа кхахьарга дIабода мах лохбарах, дизельни доагор, бензин, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах шера керте УТТ транспортникаша планал тIех пачхьалкхенна бaь пайда бIаьш эзараш сомаш да. Маьхах бахача наха гIулакхаш дара задани а 112 процент кхоачашъяьй цар. ХIаьта пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул тIех яь валови доходаш цхьа миллиони 190 эзари гаргта сом да.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, хьинаре къахьийга йола бригадаш кIезига яц технологически транспорта управлене коллективе. Царна юкъе а къаьстта дика болх а беш, яхье хадданза хьалха латташ хьайоагIаш хиларца белгалъяьнна я Дмитриев Федор, Яхьяев Гилани, Головин Геннадий керте латтача бригадай коллективаш. Массанел а хьалха кхоачашйир цар шера задани.

К. МАГОМАДОВ.

БIАЬСТАНА—ТЕШАМ'Е КИЙЧО

ХЬАЛАШ АТТА ДЕЦЕ А

Аттача хьале кийчъяц шоай техника бIаьстанга Наьсарен района «Маяк» яхача совхоза механизатораша. Хьалха санна тIа кхоалле йоацаш ара юккъе ду цар шоай техникана ремонт яра балхаш. Дуккхача шерашка цар сатийса керда хьалъяь кхоалле а йисар тхов а боацаш IотIайилла шифер кораягIац, йоах, цхьаннахьар а.

Доккхал де дезаш хIама да, цу халонех юха а ца увзалуш механизатораш шоашта могар хьадеш хилар а. Кхыча совхозашкарчарел тIехьа бисац уж бIаьстан кийчо яра. Мишта боад цар из аьттув?

ГаргагIерташ хинна вай ювца уж халонаш хьалхxе яйза а яйза, кхашкара балхаш чакхдоаллаше эттача дIайхача деношка катехха дIаболабир цар из болх. Цудухьа, дукха ха я цар шоай мел йола сеялкаш, культиватораш, макхаш, кхы мел йола тIехьювза инвентарь «кийчон линейке» оттаяь. Тракторашa тоаяь яла йоахк.

Къаьстта дика вIаштIехь баьккхаб бIаьстанга техника кийчъяра болх № 1 йолча бригаде (бригадир — А. Аушев). Кхашкара гуйрана балхаш сихха чакх а даьха эггара хьалха шоай ремонт дIайолаяьрех ба цигара механизатораш Р. Богатырев, Ж. Измайлов, М. Даниев, Б. Хамхоев, Б. Нальгиев кхыбараш.

Юххера аьлча, «Маяк» механизатораш хьалха санна бIаьстан кийчо яра яхье шоай моттиг мела йита уйла йолаш бац, селла халонаш шоаш Iовше а.

М. КАРАЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ

Самардийнахьа, Нохч-ГIалгIай Республика Министрий Совете торгови министерства а, потребкооперацеа, общепита а ведомствай, предприятей, кулгалхой совещани хилар. Из чакхйоаккхаш вар НГIР Лакхехьарча Совета председатель Д. Г. Завгаев.

Грознерча тикашка геттара эшаш да кхачан товараш, аьлар Д. Г. Завгаева. Цхьаккха хIама яц хьаэца, наха бокъонца йола моцал тIайоалаяьй. Министрий Совето ший керттера декхар лоархI хIанзара хьал овлангара хувцар. Мичад деррига кхачан товараш? Мишта кхоач уж базархошка? Мала бехке ва, нахага йолча талонех хьаэца шекари даьтти доацаш хилара? Иштта дар республика парламента кулгалхочо увттадеш хинна хаттараш.

Торговле болхлой а цу отрасла кулгалхой а бехке бора Д. Г. Завгаева, гIулакх иштта кхераме хьале кхачара. Раьза воацаш дувцар цо, наьха балаш теркал ца деш хиларах. Цу сфере къахьегаш бола нах, дукхагIбараш, хьарам рузкъа тIакхувдаш ба. Царга да деррига а: шекар, налх, дефицитни товар, моллагIча тика чу е царна кулгалдеча учреждене дIачуваьлча, гургба дикагIбола гIирс тIабийха, йиза юхьмараш йола нах. Гуш да, цхьаккха хало йоацаш дикагIдар царга дIакхоачалга. Хьанга малагIа таро я, фу я вайга нахага йохка, фу деррга талонех доагIар дIадалара — иштта да вай тахан де деза къамаьл, аьлар Д. Г. Завгаева.

Совещане къамаьлаш деш хиннача Старопромысловски РТТО директора А. А. Ахильгова, республика торговле министра А. Н. Зубкова, Ленински РТТО директора А. Г. Хачукаева, «Плодоовощторг» объединене директора I.-М. А. Гадаборшева, респотребсоюза правлене председатела Х. М. Гуржиханова, кхычар а довзийтар тахан республике цу хьакъехьа латташ дола хьал. Торговле министро белгалдаьккхар, таханарча дийнахьа республикерча наха 312 тонн налх эшалга. Из кхыча регионашкара хьаба безаш ба. Цу гIулакха геттара сухалбаь хьувзаш ба торговле болхлой. Цун деша духьала йистхилар Грознерча Совета председатель В. А. Куценко. Цо аьлар, духьал торговлех тийша из гIулакх вай дитача, цох хIама хургдац. Эшаш ба геттара лоархIаме бола тIахьожам.

ЦIей дездеча деношка улицашка ярмаркаш яхка лаьрхIар торговле кулгалхоша. Цига хургда дулх, дулха продукташ, шура продукташ, кабуц, коартол, кхыдола товараш.

Бакъда, цхьадолча хаттараштa дала жоп доацаш бисар совещане дакъа лоацаш хиннараш. ХIанзалцца торговле хиннар дIа ца йохкаш йисарах малав бехке? Сенга хьежаш йгадаю йохкалуш латта 5 эзар тонн коартол, кхыдола баьцадаараш. Ховш ма дий, укх шера геттара дика хьувкъам хиннaлга.

Кхы а цхьа тамашийна хIама зийра журналисташа. Совещани дIаяьнна пхийтта минот ялалехьа, цхьайолча тикашка нах гулбеннабар. Колбаса, шекар - дукхача хана денз наха бIаргадайна доаца товараш дар тикай тархенаш тIа.

Совещане дакъа лоацаш хиннараша Министрий Совета председатель С. М. Бекв декхарийла вир цу гIулакха тIахьожам лоаттабе.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

КПСС рескоме

КПСС Нохч - ГIалгIай рескома шоллагIча секретара нов. П. Н. Громова яьча бюро аргIанарча заседане дийцар М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института парткомои коммунисташа - кулгалхошеи халкъа боахама специалисташ кийчбаран царна идейно - политически кхетам баларан беча балхах дола дош.

Белгалдаьккхад, лакхерча школана перестройка яра хьакъехьа партеи правительстваи даьча соцамашка оттадаь декхараш кхоачашдара института парткомои коммунисташа - кулгалхошеи белггалара болх беш хилар. Дикача оагIорахьа хувцамаш хиннад парткома балха тIа.

Института партийни комитетеи коммунистийн теркамя юкъметте латт квалифицированни кадраща вуз Iалашъяра, кулгалдеча гIулакхаш тIа ахийта резерв кийчъяран пайда эцаран, профессорско-преподавательски состава квалификаци лакхъяра беш бола болх.

Специалисташ кийчбара гIулакх тоадара дешара кердача планагIа дешара процесс вIаштIехьъяккха йолаьй института коммунисташа-кулгалхоша, доагI-доагIаш дола халкъа боахама доакъош тIехь - тIайоагIача хана дегIадоаладара декхаращца дувзаш белгалдаьд керда дисциплинаш. Тоабаьб предприятешцеи Iилма-производственни объединенешцеи, царна эша специалисташ кийчбар духьа, юкъарчал доаццаш договораш дара болх.

ХIаьта а, парткомо хIанз а вIаштIехьдаьккхадац халкъа боахама специалисташ кийчбаран царна идейно - политически кхетам баларан хьалхара коммунистий, къаьстта а кулгалхой бехктокхам лакхбара, мел баь а, дикагIча оагIорахьа хувцам белга.

Практически кхетам тоъаш бац институт йисте а яьккха, масала, «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенешка, «Грозтрубопроводстрой» яхача тресте балхаш деш болча дуккхача выпускникашта. Хиланза барггбоаца бувзам бац вузаи предприятештеи юкъе студенташ производственни практика йоаккхаш болча хана а хIаьта иштта кьона специалисташ балхаш тIа дIаувттабеча хана а.

Професси харжийтара болх школашка лерттIа бац институто, хIаьта из бахьан долаш укх тIеххьарча шерашка дешa болхаш экзаменаш хоаттача хана конкурс хайра хилац абитуриенташта юкъе. ХIанз а дукха ба студенташ вузера дIабувлаши дешарах ца кхеташи. 1989—1990 дешара шера цу бахьанагIа институтера дIаваьккхав 297 студент.

Бюро заседане иштта белгалдаьккхад, института парткомо юххьанцарча парторганизацей общественно - политически балха тIахьожам мела лоаттабеш хилар, чухьара партийни болх эргабаьккхаa тоабара потенциалах биззача боараме пайда эцаш ца хилар. Партийни комитето кхоачамболаш теркалдац факультетски парторганизацей гIулакхаш.

Института партийни организацеи коммунистий - кулгалхойи оагIонгахьара студенташта эшарий еш лерттIа йоакхо яц.

КПСС рескома бюрос института парткома могадаьд партийни организаце де дезарий программа оттаелга, комсомольски организацецара бувзам тоабелга, партийни комитета авторитет лакхъяра болх белга, балха керда формаш лехалга.

КПСС рескома бюрос парткоми коммунисташ - кулгалхойи декхарийла баьб студенчески кагирхой социально-бытовой хьалаш тоадара, общественни кхачанцеи медицински гIулакхацеи дикагIа Iалашбара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха.

Института коммунисташта тIадиллад дика граждански гIулакхаш доахкаши бIубеннеи хургболаш, советски патриотизма, интернационализма уйла йолаш студенташ хьалххебар духьа идейно-политически кхетам балара ерригача формаехи средстваехи пайда эцалга.

Уж дешаш кхоачашдеча юкъе студенташа доккхагIа дакъа лоацилга.

Лакхерча школана перестройка еча, студенташ дикагIа Iомабаран царна идейно-политически кхетам балара болх овлангара денз тоабаран профессорско - преподавательски состава низаш оарцагIдоахача юкъе юххьанцарча парторганизацешка дакъа дукхагIа лоацийталга. Студенчески кагирхой общественно - политически хьинар дегIакхувлалга, организаторски кхетамеи балха оамалех уж кхебелга.

КПСС рескома бюро заседане ладийгIар «Город Грозне къамашта юкъера гIулакхаш чIоагIдара КПСС Грозненски горкомо беча балха хьакъехьа» КПСС обкома бюрос 1989 шера 25 августе баь соцам кхоачашбара леламах лаьца КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. В. А. Куценкос баьча хоамага.

КПСС рескома бюрос белгалдаьккхар, парте Грозненски горкомо, КПСС обкома бюро соцам кхоачаш а беш, къамашта юкъера гIулакхаш эргадоахаш тоадара ший болх дикка хьинар айдаь чакхбоахаш хилар.

Парте горкомо нийса лелаю къаман - эрсийн эрсийкъамани юкъара ши мотт дIахо дегIабоалабара тIаерзаяь хIанзара меттай политика.

Городской партийни организаце хьинар дикка айдаь болх баьб Нохч - ГIалгIайчен пачхьалкхен суверенитетах йолча Деклараце альтернативни проекташ ювцарца дувзаденна, хIаьта иштта Лакхехьарча Совета аргIан йоацача йиъагIча сессе тIанийцача, Нохч - ГIалгIай Республика пачхьалкхен суверенитетах йолча Деклараце чулоацам дIабовзийтара а.

КПСС XXVIII съезд хиначул тIехьагIа парте горкомо демократически, гласни формаш, корта болеи политически хьисапаш ларде а лаьца кердача дикача наькъашца бу кадрови болх.

Бюро заседане иштта белгалдаьккхар, дикача хIамашца цхьана парте горкома балха тIа кхоачамбоацараш а хилар. Вайнахах бола кадрови болхлойи специалисташи хайра дукхагIа хилац мехкдаьтта доахачеи мехкдаьтта чакхдоахачеи предприятешка, машиностроене, Iилма - тохкамеи проектнии институташка.

Мела кьестаю города школашка нохчийи гIалгIайн меттаташ хьеха преподавателаш методически кийчбара, г. Грозне бахача дуккхача къамех болча наха тIа-тIа дукхагIа хьашт дола хIамаш хилийтар духьа къамий культурни центраш хьаяра, культура учрежденеех пайда эцара проблемаш.

КПСС горкомо, советски органаша тоабаьб города экологически хьал лертIадаккхара шоаш беш бола болх. Цхьабакъда, вIаштIехьдаьнадац из проблема ерригa а къоастае. Iалам лораду объекташ хьалъеча лерттIа тIахьожам лоаттабе.

ХьалхагIа а санна во да городера санитарни хьал.

В. А. Куценкос баь хоам теркаме а ийца, парте рескома бюрос КПСС Грозненски горкома могадир г. Грозне къамашта юкъера гIулакхаш эргадоахаш тоаде лаьрхIача программашка, «Демократически къамий политика — халкъашта юкъе шоай «лоIаме союз, машар, барт хиларга бода никъ» яха КПСС XXVIII съезда Резолюци чакхъяккхара де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баьча соцамо дIадехараш теркал а деш, цIаьхка хьожилга.

Рескома бюрос КПСС горком декхарийла яьй партийни комитетий, идеологически актива низаш КПСС-о лелаю хIанзара къамий политика партийнии общественнии организацешка, къахьегама коллективашка, нах баххача моттигашка шерра дIайовзийта.

Парте рескома бюро заседане иштта дийцар КПСС республикански организаце балхах дола, РСФСР Компарте Центральни Комитетеи Центральни Контрольни Комиссеи ноябрьски (1990 г.) Пленума решенеш кхоачашъяр духьа партийни комитеташеи организацешеи шоай гIулакхаш хьинаре леладарах дола а кхы тайпа а дешаш.

Агропромышленни комплекса болхлой совещане

Селхан городе Грозне хилар Нохч - ГIалгIай республика агропромышленни комплекса болхлой совещани.

Из хьайийлар Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета председатела Д. Г. Завгаева.

Доклад йир республика Министрий Совета председатела заместитела, юрта боахамеи кхачан промышленностеи министра И. М. Дедаева. Цо дийцар республика юртбоахамеи кхачан промышленностеи укх шерарча хьалах, тIадоагIача шера хьалхашка латтача декхарехи уж кхоачашдара де лерхIачохи.

Пренешка къамаьл дир Наурски райисполкома председатела заместитела О. Г. Клитнаяс, «Чеченингушмясомолпром» объединене начальника М. Д. Магомадова Надтеречни района «Знаменский» совхоза фермера Х. Ахмадова, Грозненски района «Атагинский» совхоза директора Ш. Ахмадова, республика къахьегамеи социальнии дешашта йолча пачхьалкхен комитета председатела А. Н. Инуркаева, юрта боахамеи кхачан промышленностеи министра хьалхарча заместитела У. М. Льянова, «Чеченингушпищепром» пачхьалкхен - кооперативни производственни объединене председатела М. М. Харсанова.

Цар дийцар укх шера шоай коллективашта карагIдаьннaчох, динза дисачох, тIадоагIача шера де лерхIачох.

ТIеххьара къамаьл даьча Д. Г. Завгаева совещане дакъа лоацаш хиннараш тIахьийхар, тIадоагIача шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдара мел йола таронаш оарцагIъяьха, низ кхоца беш къахьега.

Х. МАГОМЕТОВ.

КОММУНИСТ, МАЛАГIА Я ХЬА ПОЗИЦИ?

ХЬАЙГАРА ДIАВОЛАЛЕ

Дукха мерза-къахьа бIаргадайна саг ва... Султыгов Ахьмад. Цхьабакъда, цIаккха а ленински партех шек хиннавац. Цудухьа партена, Даьхенна эггара халагIа долча шерашка, бирсача тIема хана, цун мугIарашка а эттав. Эттавац цо шийна жовхьараш лургда, аьнна. Эттав партех массазза ше тешаш хиннадаь.

Укх деношка тха корреспондентаца А. Султыгова къамаьл хилар, тахан парте эттача хьалах.

Пролетарски поэта В. Маяковске аьннад: «Ма дукха адам гуллургдар, нагахьа музее велха большевик дIаоттавича», аьнна. Цу дешай чулоацам бар — большевик мелла чIоагIа хало тIаоттарах, цIаккха а велхаш гуургвац яхилга. Цхьабакъда, гIалат ваьннав поэт: велх. Ма дарра аьлча, дукхагIча даькъе дог делхаш-м ва. КПСС мугIарашкара дIабаьлча бакъахьа да, е Iийча банъахьа да ца ховраш а кIезига бац. ХIаьта цунах саг цец а валац тахан. Массе оагIорахьара каст-каста хьахозар да: КПСС — зуламе организаци я, цунгара доал хьадаккха деза, яхаш.

ХIанз хьожаргда вай В. Даля словара тIа белгалдеча, парти яхача деша маIанга: общество, цхьан дагара а болаш, цхьоагIо а йолаш, цхьа уйла-нигат долаш бола нах, аьнна, латт. ХIаьта хIанз дег тIа кулг а дилла хьожаргда вай, массаза а хиннадийтеш вай парти яхача деша маIан дизза кхетадеш?

Хьаэцал В. И. Ленина балхаш. Укхаза къаьгга гучадаргда вайна, мел гаьна даьннад вай Ленина кийцача а вIашагIъеллача а партена. ТIаккха вай дизза кхетадергда, Ленина яьххача партега кхачара тIакхувш, шийна могача тайпара парти тахан керда йоалаш латталга.

ХIаьта тахан КПСС дIаяккха еза, яхараш, сога хаьттача, цIена уйла йола нах бац. Фу йоах парте? Цо яхац къоалаш де, базараш е, нах боабе, кIалвисачоа гIо ма де. Ма дарра аьлча, цхьанна а парте, дино яхац харцахва хIама де. Сона дика хов динах тешаш хилар бахьан долаш хийла саг лахьте вижалга.

— Ахьмад, хьо КПСС мугIарашка эттав тIема шерашка, дагадоххарагIа, аьлча, 1943 шера. ХIана лаьрхIар Iа парте ваха, саго низ баь вахарий хьо?

Султыгов: — Цу хана парте дIаэцацар визза воаца, зовзал гучаялийта саг. Са а, са новкъостий а дага хиннар цаI дар, къиза моастагIа вохавелга, хIаьта Гитлер мелла къиза хиннав тIом баьрашта дика хов. Коммунисташ эггара хьалха боабора цо. Цун а ший бахьан дар. Коммунист, вай Даьхен эггара тешамегIа вола саг, цунна эггара унзарагIа вола моастагIа вар. Цудухьа вахар со парте мугIарашка, тахан дехкеваьнна хIама а дац. Бакъда, партех къахет. ХIана аьлча, тахан этта чоалхане хьал сталинско-бериевскии, застойнии оалача шерашка парте ко бе даьллача наха лелаяь харцо бахьан хьахинна да. Сога хаьттача, тахан парти бехке я ше долччоа, яхаш чурбаьнна хьалтувсалураш вайна диканна корзагIбаьнна нах бац. Царна дагадоаллар кхыдар да.

Цхьаькха аргдар аз. КПСС дIаяккха еза, из массадолчоа бехке я яхачар, дика кхетаду, халкъа, Даьхен хьашташ деза дола адам шийна гонахьа кхотаде могаргдола низ — из ший сица кердаяьнна, тахан эргайоалаш латта парти мара кхыбола низ боацалга, «демократически диктатура» цо оттайитаргйоацалга.

Со пенсе вола дикка ха я. Мукъа ха шортта я. Цудухьа каст-каста кагирхошца вIашагIветталуш моттигаш хул са. Иштта, дуккха ха йоаццаш со хилар ВЛКСМ Ленински райкоме. Дуккхача хана денз вIаши бувзамаш да тхона юкъе. Хийла, городе сай гIулакха араваьлча а цига чу ца отташ тIехвоалалац со. Иштта хилар хIанз а. Цхьан кабинете со чуваьлча, вIалла хьалха ца яйна безаме йоI ягIар цига. Хьанехк мичав, аьнна, аз хаьттача, цо аьлар из кооперативе балха эттав. Цхьацца-шишша дувцаш дагIаш (се а дIавовзийтар аз) гучадаьлар комсомола мугIараш нийлхлуш латталга. ЧIоагIа новкъа хилар сона из.

Со партийни учете латт № 5 йолча, дуккхача шерашка начальник волаш айса къахьийгача ПМК. Дукха ха йоацаш партийни взносаш дIаяла вахача сона дайра ер сурт. Партбюро секретарь волча чуера ханчу енна цхьа кхалсаг. Шортта тIормига чура хьал а даьккха цун хвалхашка билети, партера дIаялара язъяь заявленийи Iойиллар цо. Секретара Iойиншар тхона а хозаш цун заявлени: «Со партера арайоал, партена сай дIаде новкъостал доацандаь, тахан цунга кхаьчар бала ба». ВIаргашка хий латтар цу къоана йоацача кхалсага. Тешийшо: дег тIара боагIа мухь бар цо каьхата тIа биллар.

КIезига бац цу учреждеиера, партех бола тешам байнаб, цудухьа тхо арадовл цун мугIарашкара, аьнна, партбилеташ Iо а дехкаш дIаиихараш а. Укх тайпара мугIараш дар 26 шера монтажник волаш болх беча А. Терентьева заявлене тIа: «18 шера КПСС мугIарашка хиннав со. Цу юкъа аз партийни кассе дIачуеннай 2758 сом взносаш. Из «пайда» мара кхы беркат даьннадац сона партех. Сона цо денна хIама дац, цудухьа партера арайоал со».

— Ахьмад, тIаккха парторгаиизаце цу хьакъе малагIа позици лаьцай?

Султыгов: — Цхьаккха а лаьцаяц, аьлча, нийсагIа хила мег. ХIана аьлча, Терентьев партера араволаш хиннача собране, дукхагIа болча коммунисташа (32 сагах 19 саг) раьза болаш кулгаш урагIдахийтад-кх. ХIаьта цунна эхь хетийта, хьаькъалца, сабарца из харцахьарча наькъ тIа волга дIахайташ саг а хиннавац. ТIаккха, парте малагIа гIо шийна делга дог доахаш этта хиннав из коммунистий мугIарашка? Из а саго хаьттадац. Цул совгIа Терентьева а цо санна партера арабовлара заявленеш хьачуеннача кхычар а даь нийрча гIулакх кIоаргга тохкам а беш дийцадац. Кхы цхьаькха а да. Аз дийшар цу собране протокол. Цхьаина саго къамаьл даьдац Александр Васильевич партера дIавалара бехке веш. Из хIама кхераме да.

КПСС-а критика ерашта чIоагIа дезар «шоай бIаргашца» вай партена бIарахьежалга. Царна бIарггаго лац, из кхычарна ца дайча чIоагIа банъахьа а хет, тахан эттача чоалханеча хана а тIехьа КПСС мугIарашка шоаш дIаэцар дехаш дукха кагирхой а ветеранаш а болга. ХIаьта кагирхой-м дикка дукхагIа а ба. Цу тайпарча кагирхоех цаI кхийтар сох укх деношка. Аз цунга хаьттар: «Фу бахьан отт хьо укх хана парте? Цкъарчоа цIийвелар из, тIаккха нийсса хьабIара а хьежа аьлар:

— Партена гIо дар духьа...

— Тахан, цхьабола демократаш Iаьдала доал бе а делла из лерттIа дIадахьа шоашта ца ховндаь, коммунисташ бехке бе гIерт. Цар толхадаь гIулакхаш тхона бокъалгахьа доахалургдац, яхаш, коммунисташта бехк дIатIабилла гIерт уж.

Цхьайолча хана коммунисташкара хоз, — мишта лархIа воагIа Ленин, яхаш. Укхаза са ала безам бар царга: сихха Владимир Ильича балхаш хьа а нийце, уж дика Iомаде. ТIаккха кхетаргда шо массадолчох, шин дагара хургдац шо. ХIаьта шийна тIехьа дика доацаш во депадац, яьхад, вай даьша. Цудухьа, тахан доха йиш яц вайга, къаьстта, коммунисташ. ХIаране ший балха участке, (моллагIа из вале а) эггара хьалха шийгара доаггIар хьадеха деза. ТIаккха вай вахар тоалургда. Цунах шеко яц.

Беседа дIаяиихьар

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

КОЛЛЕКТИВА СИЙ ЛАКХАЛОАТТАДЕРАШ

ХIара дийнахьа вай республике бахача наьха доалахьара итташ «Жигулеш» кхоач ВАЗ-а Нохч-ГIалгIай республикански производственни торгови фирме. Шоай клиенташта Iалаьмате дика, культурно гIулакх деш, зIамига ремонт е еза автомашинаш сиха тоаеш, хIаьта чIоагIа ехараш йиллача хана кийча хулийташ, лоацца аьлча, шоай денхараш массаза а цIена кхоачашдеш бола говзанчаш кIезига бац фирме. Царна дег тIара баркал оал клиенташа, иштта царна ловцаш доахаш дукха йоазош ду цар предложене книжка тIа.

Цар цIераш йоахача хана предприяте кулгалхоша эггара хьалха белгалбаьхарех, цаI—жестянщик Бочаков Хизир. Цу профессех цул дикагIа говзанча вац тха фирме, яхаш, тешал ду цунна цунца цхьана къахьегачар, кулгалхоша. Жестянщик волаш укхаза къахьегаш хилар ше пенсе вахалца йолча хана Хизирий да а. Юкъера школа чаккхъяьккхачул тIехьагIа, ший даьца балха дIа а ухаш, караерзайир цо жестянщика говзал. Балхах Iалаьмате дика кхетарга диллача ший даьл а дикка тIехваьннав Хизир. Цудухьа эггара бехктокхамегIа дола заказ цунга лу. Цо ремонт яь, кийчъяь автомашина фирма керттерча специалисташа тIехдика мах баь мара араялац фирмера.

ХIанз цо тоаеш латта «Жигули» сов чIоагIа йохаяь, «дийна» цхьаккха маьже йоацаш хьаккхаьчар фирме. Цеха начальника Расула мастеращца дага а ваьнна, из тоае дIаелар Х. Бочаковга. ХIанз из тоаяь ваьннав из. Заводера хьаккхаьча керда автомашина я, аьнна, хетадолийташ кийчъяьй цо из. Лоацца аьлча, доакъоех вIашагIа а елла, цIена кузов дIаоттайир цо.

Иштта волча специалиста ший опыт, дикагIйола балха методаш дIайовзийташ хьалкхебаь жестянщикаш а кIезига бац фирме. ХIанз а цо Iомавеш ва цхьаькха ученик.

Предприятерча участкех эггара лоархIамегIеи бехктокхамегIеи лоархIачарех я № 6 йола агрегатный участок. Фирма дог, аьле мара цIи яккхац цун укхаза къахьегаш бараша меттел цар клиенташа а. Из тамаш а яц. Автомашиний моторашта ремонт еш я цун коллектив. Цу балхах тIехдика кхеташ бола ремонтникаш дукха ба укхаза. Цхьабакъда, царна юкъе а тIехдика говзал йолаш ба вурийтта шера укхаза цу профессегIа болх беш вола къахьегама ветеран Воронов Александр Ивановичи пхелагIча разряда ремонтник Алиев Павел Абдуллаевичи. Шоай доалахьарча автомашиний мотораш царга тоаярдайтара дIа а язлуш, аргIагIа латташ бола клиенташ хIанз а тIехьа кIезига бац укхаза.

Яхье хадданза хьалха а латташ, производственни хьокхамаш доахаш хиларал совгIа, А. Воронов фирме эггара дикагIа лоархIаш вола кагирхой хьехамча а ва. Ше цига къахьегаш волча шерашка иттех специалист кийчваьв цо. Цун методегIа къахьегаш бола уж коллективо, иштта клиенташа чIоагIа лоархIаши сийдеши ба. Царех цаI ва хIанз цунна цхьана къахьегаш вола П. Алиев а.

Докка дукъ тIалатт фирма керттерча цеха начальника Гамаев Расула, вокхагIволча мастера Сатуев Хьасана, мастера Амхадов Имрана. Массанахьа бIарг кхача безарех ба уж. Шоай клиенташ хийра баргбоацаш, коллектива болх кхетамца вIаштIехьбаьккхаб цар. Автомашинаш тоайита баькна нах чIоагIа безаме тIаэц цар. Ремонтникашта эшаш йола запасной оатхалаш лоаттаейт. Йоккха ремонт еш латтача «Жигулешта» хадданза учет лелаю. Уж графикагIа тоа а яь, араялийтара доаггIаш дар ремонтникашкара хьа а дехаш, шоашкара эшаш дола гIо-новкъостал ду цар. Иштта болча шоай кулгалхоех доккхалдеши цар сийдеши ба цеха беррига болхлой.

СУРТА ТIА: 1) (аьрдехьара аьттехьа) цеха начальник Р. Гамаев, вокхагIвола мастер Хь. Сатуев, мастер И. Амхадов; 2) Ший балха къайленаш ший ученика йовзийташ ва (аьрдехьарвар) жестянщик Х. Бочаков; 3) Бехктокхаме заказ кхоачашдеш ба ремонтникаш А. Воронови П. Алиеви.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ТЕХНИКА ТОАЕШ Я

ТIатеIIа бIаьстан балхашта юртбоахама техника кийчъеш ба Ачхой-Мартановски района «Овощевод» яхача совхозе. Еррига а, боахаме 44 тракторий 4 комбайнии я.

Мишта кхоачашду цар из бехктокхаме гIулакх? Цу хаттара жоп лохаш со кхаьчар боахамерча мехмастерске. Дика дIабода укхазара болх. МТМ-ра помещени дика кийчъяь а тоаяь а я. ВIашагIъеллай 5 саг чувоагIаш йола ремонтни звено. ДIаккхайкаяьй призовой шинъ моттиг. Хьалхара моттиг яьккхачоа 500 сом лургда, иштта мах боацаш доазол дехьа ваха йиш йола путевка а. ХIаьта шоллагIа моттиг яьккхачоа 300 сомий мах боацаш Москве ваха путевкеи.

— Техника меттаоттаяра оатхалаш ца нийсъяларах дукха халонаш нийслу тхона, — йоах МТМ заведующе У. Лорсанова. — Уж гаьнна дIа а ухаш нийсъе езаш я. Иштта дале а, планагIа тоае езаш йола техника укх деношка тоаяь даргда тхо. ХIанзлехьа тоаяьй 7 трактор, иштта тоаяь дIаоттаяьй 4 комбайн а.

Дика къахьегарца белгалбаьнна ба слесараш Саралиев Ахьмад, Хадисов Русланбек, моторист Сябиров Iаьла, токарь Юсупов Мусик, кхыбараш.

В. КУРБАНОВ.

Iалам лораде

ЗАПОВЕДНИКАШТА ТIАХЬОЖАМ ЧIОАГIАГIА ЛОАТТАБЕ

Нохч-ГIалгIай Республика Госкомприрода коллеге заседани хилар ноябре. Цига дийцад вай республика территоре тIарча паччахьалкхен заказникашка Iалам лорадара законодательство кхоачашдарах дола дош. ЛадийгIар НГIР Министрий Советерча заказникашка хьайбаш лорадара йолча чарахьий боахама Управлене балхах лаьца яьча отчетага.

МалагIа бахьан дар Iалам лорадара йолча Комитета коллеги гулъеннар? Заказникашкара гIулакхаш дуккхача шерашка лерттIа лелаш хила деза авнна хеташ ма дарий. Цига чарахье ухилга дийхка да. Дийхкад кхыметтел цига герзацеи жIалешцеи лелалга а. Браконьерстваца къовсам лоаттабу дийнахьа а бус а, Iай а аьхкий а, йокъалагIа а тIоадалагIа а. Къаьстта чIоагIа лораеш йолча цу территорешка ха деш ва карабинаши тепчаши йолаш вола 43 охотоведи егери.

Цхьабакъда специалисташа деча хоамашеи республика Госкомприрода болхлоша шоаш даьхача земашеи хьахьокх, охотниче-промыслови хьайбаш, наггахьа мара доацеи кхоачаденна дIадалара кхерам болаш долеи цар тайпаш, РСФСР-еи СССР-еи ЦIеча книгашта юкъедихьа дукха дараш а тIехьа, укх тIеххьарча шерашка ца дебарал совгIа, кхы тIа а кIезигденна хилар. Цу бахьанашта духтIадовлар духьа дар коллеге заседане керттера лаьрхIар.

Нохч-ГIалгIайчен шоай тайпарча Iалама хьалашка вIашагIъехкай яьссача маьлха аренашкара (Шелковски районера «Степной»), цIаккха а лоа ца дашача лоамашкара («Советский», Нохч-ГIалгIай комплексни, Шатоеи Наьсарени районашкара) заказникаш. Цига дажаш лелача хьайбаех 50 тайпал кIезигагIа доацараш РСФСР ЦIеча книга тIа дIаяздаь да, хIаьта азиатски леопарди кавказски зубри — Дунен халкъашта юкъерча (МСОП) ЦIеча книга тIа. Вай республикерча заказникаша дIалоац 378,2 эзар гектар, хIаьта из территори кхоачамбеш я тайп-тайпара хьайбаш дебара.

Цхьабакъда, лакхе вай маьллара, хьайбаш лорадеш чIоагIа ха а да. НГIР Министрий Совето оттаяь лира режим а я, хIаьта а цу моттигашкарча хьала сагота я Iалам лорадара йола Госкомитет. Госзаказникашка Iалам лорадара режим миштта кхоачашъю хьожаш шин шера тохкам баьб Комитето. Цу тохкамех хьахиннараш шерра оттаьча справка тIа дIаяздаь да. Цецвоаккхаш дукха моттигаш я заказникашка режим телхаеш. Боахама, производственни хьашташ, хьалхагIа а санна, керттера лоархI хIанз а. Хьожаргда вай, масала, «Степной» заказникага. Атта талхаш а юхаметтаоттае хала а йола яьссача арара заказник хадданза жаи доахаи доажадаш а юкъ-юкъерча шерашка цхьайола даьгIенаш мукъа ца юташ а хилар бахьан долаш чIоаггIа воча экологически хьал тIа эттай. Из кхы дIахо ца талхийтара лаьрхIадар цига доажадеш дола доахан кIезигдарца даьгIенаш мукъаялийта, хувц-хувцаш царех пайда эца, — тайп-тайпара баьнаши гаьнаши дIайогIарца гIомарий аренаш чIоагIъе.

Проблемаш йоацаш яц Тийркаи Шолжан гонахьара заказникаш а. Цига эггара вогIдар да бахача наьха шоай доалахьара доахан шоай хьашт долчча тайпара цига доажадеш хилар. БежаIушца из бахьан долаш даим дов даха дезаш хул егераш. ХIаьта а Шелковски райисполкомо бахача наьха доахан доажаде мукъа беннаб Парабочевски заказнике, Гудермесски райисполкомо чакхбалийтабац Брагунски заказник хьаяра хьакъехьа республика Совмино баь соцам. Иштта юхамаччахьа кхетаю районашка суверенитетеи лаьттанна, Iалама ресурсашта йола доалахьеи. ХIаьта Iалам ший законашца ма дахий. ТIаккха малагIча Советий доалахьа я Шелковски районе бIенаш дехкаши кIоригаш йоахаши, хIаьта я хIама Iалашъе Гудермесски районе а кхыметтел лоаллахарча Дагестане а ухаш йола акха боабашкаш?

Республика лоамашкарча заказникашта доккха зулам ду хьу хьекхача мехлесхозаша. Хьу хьокхача хана «Шалинский» заказнике лоархIаш дац акха хьайбаш лорадареи царех пайда эцареи хьакъехьа арадаьккха е РСФСР Закон а, е Хьуи кодекс а, е ведомственни правилаш а (Хьуи кодекса 83 ст.). Из бахьан долаш бокъонца герз бе а делла акха хьайбаш дажаш йола моттигаш царна геттара гаргга а баьхка хьу хьокхарех лораянза ца боалаш ба егераш. Иштта, Сунженски мехлесхоза лесникашца дов даларах шоай законни бокъонаш кхоачашъе буташ бац егераш (хьуи кодекса 84 ст.) — республикански (РСФСР) лоархIамеча Нохч-ГIалгIай госзаказника территоре тIа доакъарийна лаьрхIа а лаьтта чIоагIдар духьа а баьцаш дIаеи гаьнаш дIайогIеи йиш йолаш бац. ЦаI дIаяьлча шоллагIа республике йоккхагIа йола из заповедник (80,7 эзар га), «Степной» яр а санна, талхача дIакхоачаяьй.

Экологически экспертиза а ца еш кхоачашъе йолаьча Кавказски перевалочни машинникъи ЖIайрах — ТIаргим — Грузи автоникъи билла аьнна оттаяьча проекто доккха зе даьд Армхини Эсеи чIожешкарча моттигашта. ТIаргима беран «Армхи» санаторена гонахьарча курортни моттигаи. Уж наькъаш дахка доладаьча хана, Iаламах дош ца а хеташ, балхаш энжи дар бахьан долаш хIалакъяьй альпийски даьгIений бIарчча ландшафтски участкаш. Армхий чIоже башха-дика бальнеологически климат лоаттаеш хинна дийхкеи хьехеи бIаьш гаьнаш. Лоамашка мах баь варгвоацаш дола лаьтта тIагIоллара бульдозеращца хьа а доахаш оращка чутийсад. Из бахьан долаш лаьтташ бухдувлареи тохкамаш хиларен кхерам тIабоссабаьб никъ буллаш хиннача моттиге. Иштта доккха зулам Iалама низагахьара хиннадац цига цIаккха а. Халахете а, районни Iаьдалаш укх цхьан шераи ах шераи хьежадац «заман гIирсо» лаьттан берката мел зе даьд ха. Никъ буллараша проектага хьежжа тийдача итташ йолча гаьний «кепягашца» баьча маьхах кхоачамбаь Iийнай иштта республика минлесхоз а. Общественность оарцагIъялларах дIахора из зулам соцадайта вIаштIехьдаьннад. ХIанз кхы хоадаяь ха а йоацаш соцадаьд уж балхаш. Цхьабакъда заказнике тесса дита латт тайп-тайпара гIирсаш, дIакхайса яда масайтта тоннаш хулаш йола механизмаш, хIаьта импортни яраш а я царна юкъе. Уж еррига а талхаш, мукхъяш, хьа а йоахаш маьженаш дIанхуьхьаш яда. «Металлах доаллача цу ахчанна» бIарахьежача дагаух: «Курска юххе аьшка руда сенна даьхад, бIаьш гектараш лаьтта экскаваторащца хIана дохадаьд, Кривой Роге, фо бIех а деш, мартенаша кIур хIана тийсаб, Донбассе кIор хIанз баьхаб, кокс хIана баьб, гонахьарча моттига зулам а деш, еза-йоккхача Кразаша, Камазаша гIарацеи татацеи укхаза хьал сенна текхаяьй уж Iалаьматаш??». Вайна магарра, гIишлонхошкара зулам заказника даьина Iийнадац. ХIаьта лаьттан, хьуи фондашта, акхача хьайбашта даь зе хьатакхийтарах дола дош хIанз укх сахьате ца къоастадеш диса латт.

Нохч-ГIалгIай заказник ювцача хана ца хьоахадеш дита йиш яц цун территоре тIа совхозаша леладу хIамаш а. Лесхозаша мо мара цар а теркалдац акха хьайбаш лорадарах дола Закон, заказника охранни режим. Заказникий гонахьарча Iалама Iаткъаш йола объекташ хьалъеш хилча Iалам лорадеча организацешта дага ца баьлча йиш яц. Цхьабакъда е районни Iаьдалаша а, е совхозий кулгалхоша а цунах диица даргдоаца хIама лархIац. Цудухьа заказника юкъе Iойиллай «Назрановский» совхоза ферма, хIаьта Эса цхьа итт метр мара гаьна йоацаш хьаяьй 150 бежан чулехкаш йола «Экажевский» совхоза божал. Уж шаккхе а «гIирс» гонахьара картаца чуберзабанза а гонахьарча Iалама зе деш а ба, цIала я цига Iамаш а хинна латташ. ХIаьта шираьча замалахьа нах баьхача гIалана юххе къе дайна доахан чукхувсаш кIоаг-болга хайча оарцагIъяла йоагIар культура министерство меттел, района прокуратура а, цунах наха у даргдолга кхета а деш.

Дукха ца говш керда бала боссаргба заказникашта. Лоамашка хинна юрташ юха а Iоехна йолаеннай. Царех дуккхаяраш «Веденский», «Советский», Нохч-ГIалгIай комплексни заказникий территореш тIа я. Цу моттигашка нах аха болабелча сатем байна хьовзаргда акха хьайбаш, хIаьта даьй лаьтташка баха юхабаьхкарий Iаламцарча гIулакхашка хьежжа хургда Дала вайна денна беркат вай лораделга.

Госкомприрода коллеге белгалдаьккхад Iаламах пайда эцараша — лесхозаша, совхозаша режим теркал ца яри моттигерча Iаьдала органий оагIонгахьа цар гIулакхашта лоаттабеш тIахьожам ца хилари бахьан долаш Iалам лорадара гIулакх Iалаьмате воча хьал тIа хилар. ХIаьта наггахьа мара доацеи кхоачаденна дIадоалаш латтеи акха хьайбаш дебадара оттаяь хьадда программа яц охотничий боахама Управлене. Республика заказникашка Iалам лорадара законодательство кхоачашдара дешашка хьожилга Нохч-ГIалгIай республика Министрий Советагара деха аьнна соцам бир Госкомприрода коллеге заседане.

Г. ЩЕРБАКОВ,
НГIР Госкомприрода вокхагIвола специалист.

ХИЙ—ВАХАР

Хий. Деза лаьрхIад из бусалба а нераста а дина Iаьдалагlа. Масала, ламаз эцаш хилча дукха хий доаде мегац яхаш, цун хьурмат ду. Кхыметтел из маьхах доккх дуккхача мехкашка. Цар кхетаду тахан хий ца хилча вай вахар кхоачалургдолга. ХIана аьлча, цо низ чуболийташ хьалкхеду ялат, кхыйола культураш, саг а из ца хилча ваха йиш йолаш вац. Вешта авлча, хий доацаш вахар хила йиш яц. ХIаьта тахан вай фу хам бу, миштта хьурмат ду цун? Сога хаьттача вай цунна моастагIал леладу. Масала, воашта бIеха, дегаза хеташ йола, моллагIа хIама хий чу кхосс вай. Из мотт хвалувш даларе ма дукха хургдар цунна цу хьакъехьа вайга дувца. Цо дувцаргдар тахан ше кхо а ца деш доадарах, нувхаш, кхалаж чукхувсаш бIехдарах. Тахан мелаш дола хий лаьгIлуш доагIа, вешта аьлча, лакъаш латт, яхаш, Iилманхой, специалисташ Iокадача хана из доадеш волча сага даьла тIавац. ХIаьта цхьаннена а къайле яц бахача наьха коашка йоахка кранаш хадданза хий Iо а ухаш латташ хилар. Цун бала болаш, из теркалдеш саг вац. Цул совгIа, цар из коашка гIолла дIа-са мехкаду дом бужабе гIерташ. Царна хет из бухбоацаш духдувлаш санна. Иштта хеташ вар нийса вац. Из дуккха рузкъа а дIаухийташ хьалох, цул тIехьагIа наха пайда нийбергболаш хьадоаккх. Бакъда, тахан мехка гIолла бIарчча хьаийцача из мах баь варгвоацаш дукха зехьа доаду. Масала, Назране боарам боацаш дукха мелаш дола хий доаду легкови машинаш юлаш. ХIама дацар цу машиний даьша из ведрашца хьа а йилеш доре, бакъда, укхаза кранах шланг дIа а хетте ду из, хIаьта цунца хадданза хий Iоухийт. Масала, додаш долча хина хьакъехьа а цу тайпара, къизал гойт вай. Хьаэцаргда вай БурокIала гIолла чакхдаьнна дода Шолж. Укхаза наха хьа а кхухьаш нувхаш чутувс, цул совгIа, машинаш юл, хIавта уж юлача хана царех мазут, кхыдола доагор хьакъаст. Вешта аьлча, цу хи чу бокъонца дола дохьаж чутувс из дечар. ХIаьта, иштта Назране гIолла чакхдаьнна додача Алхан-Чуртски канала чура шоана корадоагIаргда къе дайна доахан, жIалеш, котамаш, минеральни удобренеш, кхо, кхыйола нувхаш. Керттерча даькъе из ду цу юхе гIолла бахача наха, иштта, канала юххе ядача «Назрановский» совхоза бригадайи фермайи болхлоша. Бакъда, цар шоаш иштта бIехдеча канала чура хий хьалъувзаш доаханна меладу. УнахцIена хургдий цу тайпара хий меладеш дола хьайбаш, хIаьта цар дулх. Гой шоана мел доккха зе доал Iалам лора ца дарах. Цун лерттIа Iунал ца дарах. ТIаккха нийса дий цу наха леладер? Дац. Из доацалга-м царна шоашта а хов. Сона дагадоагIа саг йоагIаш-йодаш моттиг хилча говр-ворданца гIув тIа а бахе флягашка хий а кхухьаш, из кхоачадалар кхераш лорадаь. Из дагадохац вайна. Вайна, иштта дагабохац тIем тIа виззалца мала хий даларе вала а хала дацар, яхаш, цига лийга вай дай, вежарий. Цар а мегийтаргдац вайна тахан вай хица леладеш дола моастагIал. Цудухьа тахан сома а даьле, воаш леладечун кIоарга уйла е вай воаш, сенга кхача гIерт хьажа вай. Дуне хий ца лакъийташ кIалхардаккха вай, цунца воаш кIалхардовла вай. ТIаккха, тIехь тIайоагIа тIехье, Дала раьза хургва вайна.

М. БАРАХОЕВ.

Кхое электроэнерги

Къулбаседа Кавказера а белггала аьлча, вай республикера а хьал миштад аьлча, хIанз хьатIаэттача юкъагIа, хьалхагIа даь хинна договораш толха а деш, ший гунахьа доацача бахьанегIа потребителашта электроэнерги йизза дIа ца хецаш соца ца йича ца йоалаш я энергосистема.

Дийза ца доалаш нийсденнад из Къулбаседа Кавказе мощносташта меттаотташ йоаца дефицит хилар, бахача нахеи общественностой дехарагIа Ростовски атомни электростанци дIакъовлар бахьан долаш. Мехна кхыча регионий чотах Къулбаседа Кавказа новкъостал де йиш йолаш яц СССР Минэнерго Чернобыльски, Курски, Ленинградски АЭС-ий болх беш йола энергоблокаш йоассаяр а цу бахьанегIа Хмельницки, Смоленски, Калинински АЭС-аш хьал ка еш соцаяр а бахьан долаш.

Цу тайппара, вайна новкъостал да моттиг яц. ХIаьта вай ТЭЦ-ашта (НГIР территоре тIарчарна 130 МВТ тоъац республике производстванеи бахача нахаи кхоачамбара. Укх Iай из дефицит кхы а йоккхагIа хургья, хIана аьлча хьалхагIа вай республикана электроэнергех пайда эцара оттабаь хинна боарам 30 процент лохбаьб. ХIаьта ишттал халача хьал тIа вай доллаше а, таханара декхараш теркалдац моттигерча Советаша. Кооперативаш хьаелла, индивидуальни балхашта «пурам» тел цар. Керда мощносташ болх бе ца йолайолийташ а керда хьахинна еррига кооперативаши моллагIа кхыйола организацеши хIанз болх беш ярий чотах яхаргйолаш а хиларах производстванеи бахача нахаи тоъаш хургьяц электроэнерги. ХIанз республике регистраци яь 335 кооператив а я, индивидуальни болх беш нах а ба производственни гIулакхашта электроэнергех пайда эцаш. Цар пайда эцаш йола электроэнерги 4,5 МВТ я. Вай ювцараш нарядаш а бокъо а еннараш я. ХIаьта дуккхача кооперативашен кхыча объекташен коммунально-бытовой гIулакхашта пайда эц электроэнергех вIалла бокъо а йоацаш, шоашкара. Царех я Ростов—Баку наькъа йистера «Восток», «Восход» яха кооперативаш, вулканизаци, «Тушоли» яха кафе, СурхотIара клуби фельдшерско-акушерски пункти, «Нийсархо» яха шлако-блочни кооператив. Цу гIулакха эггара хьаьрагIа я Назрановски ПУЖКХ (кулгалхо М. С. Мальсагов). Цар шоашкара электросетах дIахеттай Назрановски районни бувзама узел, кооперативни цIенош, «Виторресурсы» яха предприяти. ХIаьта иштта 3 фава йола электроустановкаш лоаттаю частни сектора абонементаша а: г. Назране Садови улицагIа 42, вахаш вола Камурзаев, З. И. Яндиева улицагIа ваха А.-Х. Дидигов, кхыбараш.

Электросистемана боккха бала а хинна дIаэттад энергоресурсех хьурмат доацаш пайда эцилга. Укх тIеххьарча хана (октябри бизза боаца ноябри) гучаьхай энергоресурсаш хьурмат доацаш, кхом ца беш йоаеш йола дукха предприятеш, кооперативаш, организацеш. Цу тайпара йоаяь электроэнерги Надтеречни районе 63420 квтсахьат я, Ленински — 87397 квтсахьат, Наурски районе — 70000 квтсахьат. Цу дерригача хIамаша районаш бIарчча хьайийцача электроэнергех пайда эцара заданеш ланх ца йича а бахача нахаи предприятештеи из телара боарам лох ца бича а валийтац.

Лакхе белгалъяьхараш кхо район мара яц. Цхьабакъда, кхы дикагIа дац из гIулакх вокх районашка а. Электроэнерге дефицит массе метте холуш я. Вай декхар да электроэнерги мамогта кхояр. Кхыча тайпара никъ бац.

З. МАСАЕВ,
электронадзора КПК кулгалхо.

ЛИПЕЦКИ ОБЛАСТЬ. Аьрда кулги нускал Татьянеи кхаьчад Воронежски медикашкара Вдовин Валерена — Долгоруково яхача липецки юртарча механизатора.

...Из хилар укх шера апреле. Цунна даькъаза хиннача цу дийнахьа «Память Ильича» яхача колхоза кхашка кӀир дӀакхухьаш вар Валерий.

Юха а соцаяь тележка борташ цӀенъяьчул тӀехьагӀа цу тӀара Ӏокхоссавелча чӀоагӀа хьекхача михо толхаваь 150 низ бола трактор тележкаца вӀашагӀхотташ болча кхестача вала дӀатӀатоӀаваьв из. Цу сахьате лаьттагӀ кхийттав, сатоха ца могаш чӀоагӀа лазаш хиннад деррига дегӀ. Сихха хьалъураппкхав, бӀаргех кулг хьакха веннав, из де мегадац. Аьрдехьарча баламах кӀеж етташ цӀий арахьйиддад, лай тӀа уллаш хиннад кулг.

БӀарчача кулгаца цӀена лоа хьийкха цӀий лаьгӀде вӀаштӀехьдаьннад Валере. Аьтта кулгаца лаьттара хьал а ийца лоа тӀа а хьаьрца спецовкана юкъе деллад цо ший аьрда кулг. Трактора тӀа а хайна юрта дӀачувахав.

Ираз долаш саг хинна хила веза из зӀамига саг. Цу сахьате кораяьй машина, цо дӀавигав из Долгоруково яхача юрта, хӀаьта цига вӀалла а дагадоацаш нийсъеннай санавиаце вертолет. Цо дӀакхоачаваьв Валерий Воронеже.

Из трагеди хинначул тӀехьагӀа кхо сахьат далалехьа операционни истола тӀа нийсвеннав Валерий. ХӀаьта укхаза шоай еррига говзал бӀарцагӀъяьккхар микрохирурга Самодей Валере, кардиохирурга Ковалев Сергея, лоротравматолога Толстых Александра, анестезиолога Маркова Людмилас.

Из ше санна кхыйоаца операци толаме чакхъяьлар. Кулг дӀахоттаденнад. Ткъаь ялх шу даьнна Вдовин Валерий шоай юрта Долгоруково цӀавахав. Ше цхьаь вахавац, шийца нускал Таня а йолаш вахав. Дукха ха йоаццаш хьоалчагӀа даьд. Валере сесаг хилар Воронежски областной клинически больнице цунга хьожаш хиннача медсестрах.

СУРТА ТӀА: ВдовингӀар Татьянеи Валерийи даькъала бувц доттагӀаша.

С. ГУБСКЕ сурти текст. (ТАСС фотохроника).

Культуреи вахари

Ший дӀаяхача ханах хьаьда город

Москвера Керче воалавир со моттигерча музей-заповедника болхлоша цун къеча хьала, вешта, городерча культура деррига хьовзамашта а, теркам тӀабохийтбалар Ӏа аьнна даьхча дехаво. ХӀана вай кхы цхьаьнха а, вай зама хьайолаллале VI-ча бӀаьшера йиллача а цу замалахьа Пантикапей Воспорски паччахьалкхен столица хиларах тарра йовзаш хиннача а городах-памятниках доалаш латтачоа тара да гӀулакх. 1820 шера Крымера ший вешийга А. С. Пушкина яздавд: «Форда тӀа гӀолла дахар тхо Керче. Укхаза бӀаргагургда сона деха Митридата [illegible], укхаза бӀаргагургья [illegible] Пантикапей лераш, — хетар сона... — тӀарчегӀа дадаш тӀой, лаьттанца дӀашаьр хӀана еннаяц аьнна йола саьнгар, — из мара кхы хӀама дац. Пантикапей городах диса».

Боккъалдар аьлча, кхы цул доккхагӀа хӀама бӀаргаго йиш йолаш хинна а вац поэт. Цу хана хьатӀаоттанза хиннай ширача керченски лаьттан тӀа йоккхий археологически открытеш ерггйола ха. ТӀехьагӀа яьй уж, цар шоашта теркам тӀаэзаб кораьльча, Ленинградерча Эрмитажа, йоккхийча московски кхычен музейй коллекцеш алсамйяьхача безача маьха йолча хӀамашца. Цхьабакъда Керча шийна чухьа вахар кӀезига хийцад. Лакхерча Ӏаьдала ларах цига хьежабаь хиннача а, массаза а яхар мо, гаьннарей ха яккхен ихача а города кулгалхошта юкъе нийсбеннабац дӀаяхача сийлахьча керченски заман бала бола нах. БӀаьш шерех дола хоамаш шийна гаьна доахаш, хьалхагӀе а лаьрхӀача санна уж алхха музейни болхлой культура кхыча профессионалийн мукъагӀа а дахийта яьхай город. ХӀаьта промышленни центр, порт хиларах тарра, город йоккха хулаши гӀирсаш хьалдеши хиннаяле а, музей-заповедник, бӀарчча хьанийцача городской культура а, дентара ди массаза доал тишлуш хиннай. Дехе дӀадоалаш е кердадараш хьалдар духьа дӀадоахаш хиннад цхьан хана города улицаши арахьара тӀаухача наьха дегаш гӀоздоахаш хинна форда йисте хозъеш лаьтта къаьнара куц дола гӀирсаш. Уж даьгӀача метте урагӀа ухар бос боаца цхьан кепара кӀопилгаш, хӀаьта форда йистаца дӀаэттай лоадам боацача аттракционий городок, сийлен улг, кхыдола «хӀанзарларгаш».

Шоай зӀамига даьхе горожанашта дукха езаш хилара белгало нагахьа бӀаргайовнзар сона Керче, тӀаккха дӀа тӀехьагӀа, цу моттигий гаьна йоаццаш яхача ханара историдикагӀа ма дайззанге а, кхийтар со, кхычунга даха дог ца хинна хиларах. ТӀема ханеи тӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀен Керчера дӀабахийтаб массаза а цига баьхача нахах 80 процент бараш — татараш, грекаш, эрмалой, немций, итальянцаш. Ший тайпара дика культура а йолаш хинна дукха къамаш даьха город, ялх ди болаш, археологически жемчужина хинна город Керчь арахьара хьатӀаухача, центральни ведомствашa хадданза хьахьежабаьча, укхаза промышленни объекташ хьалъеш хиннача болхлой низо хьалийзай. Ведомствашта, кердача керчанашта а мо мара, ханна царна керте лаьттача «города даьшта» а мо мара бала хиннабац дӀадахача бӀаьш шерий, тӀехьа ца йиса гӀиртай уж сийрда кхоане планагӀа хьакхоллача юкъарча ритмал, шоаш дер массанеца а цхьана де, массане а санна де дийзад цар. ХӀанзарча ханаца товш лаьрхӀад города вахари сибати, тарбала гӀийртаб, цудухьа прогресса белгало санна лаьрхӀад из, ширача заман хозленаш йоаеш хилар теркал ца а деш.

Дезача хӀамай боарамаш наьха санна хувцаденнад хӀанз. Маьршача хана хулача къамашта юкъерча довнаца, беженций саготонои дукхалои хьалхьоайьча вай общества чӀоагӀа къувс мнхьара йоалаш латтача национализми сепаратизми духъювлача моттиги, ла йиш йоацача хӀамайн деча низийн, наьха хӀанзарча ноахала йоацача духовноста, кагирхой вӀалла йоацар лархӀа мегаргйолча культура, даьйн даьдаьйн опыт а царна хетараш а кагирхошта дегаза хилара хьакъехьа. Казарменни социализма национальнии социальнии политика эйпаша, вахар, къамийн моттигийн башхалонаш теркал ца а еш, цхьан кепа деттача санна дӀадаха гӀертаро йоаявь наьха инициатива, лоӀам, леладеча хӀамашта шоэшта хетар духьала оттадара денал, нийсхонах бола тешам. Цунца цхьана мелбеннаб гобаьккха лелача хӀамашта хьалхара наьха бехктонкхам а. Да воаца лаьтта, да воаца предприятеш, да воаца цӀеноши уж тӀадагӀа улицаши. Бокъонца вокх вай городашта а санна дайзад из долла хӀама Керча, вешта дукхагӀа Ӏаткъаш долча, халахете а, кхы юха меттаоттадулургдоацача зенашца.

Митридат-лоам — Керча дегаондле — бовзаргбоацача баьннаб. Алхха моттигерча музей болхлоша новкъостал даьд ширача замалахьа грекаш баьха моттигаш оахка моттиг ца йохаяйтара. Из де вӀаштӀехьдаьннад цар Москверча, Ленинградерча, Киеверча Ӏилманхошей доазол дехьарча коллегашен чӀоагӀа хьаллацар бахьан долаш. Цхьабакъда цунга денз дӀа мел иккха исторе памятник дохадаь дӀадаьннад укхаза, хӀана аьлча лоам тӀа хьалиогӀа лаьрхӀа хиннад фашисташ кухьилхача хана боабаьча город лораьрий сийна яь Сийлен обелиск. Цхьабакъда хам бе боагӀача цу памятника автораша йоакхо яьяц ширача заман культурах диса хӀамаш из хьалъеча хана хӀалак ца дайтара. Цудухьа лаьттанца Ӏошаьрде дийзад, цига тӀайоалаш мел йола хӀама теда йийзай.

ДагадоххарагӀа аьлча, Митридат-лоам тӀара цхьа шира кашмаш хинна Ӏац городе дохадаьраш. Укх тӀеххьарча 30 шера дӀадаьннад кхы а днаш къаьнара кашмаш, хӀаьта цар боарзаш тӀа даьгӀача чуртех улицашта ремонт еча хана пайда ийцаб. Городера дӀаьккхай цхьаннена а повкъа ца хинна ширача замалахьарча Аполлона храма копи, из яьгӀача метте хьалъяьй йистельнна дукха ха ялалехьа яьга ресторан, цудухьа хӀанз керчанийн цига Ӏалальмате дукха ухаш болча туристийн безам баа безаргба малараш мелаш хиннача заведене аьшка каркасаца, кӀайча мраморах етта хиннача колоннашца а ца буаш.

Вайна ма гарра, къаманнен моттиган эшарашка диллача зене йола политика кхераме бувзам - болаш я къайлагӀа Ӏовш латтача, гайна е ганза довнашка кхоачавеш йолча гоамалца хинна ца Ӏеш, нах баха моттигаш тишъярца а, цар вахар толхадарца, массе меттера общественни ганзаш къийярца. ХӀанз из массане а кхетадеш доагӀа аьнна хеталу, из кхетаделга событеша хьалхатетташ хиларах дукхагӀа а. ХӀаьта а, сакхетам лакхбала болабеннабар яхаш цунах бокъонца даргдола бернат ма аьлла а хьахилац, хӀана аьлча из ца хулаш хилар гуш да Керче культура юха дийнъяра увттаеча духьаленех. Из юха дийнъянза ярг ца хилара духьала, хетаргахьа цхьаккха а вац, цхьабакъда хьалхагӀа санна городской костела чу я спортзал, маьждига чу—библиотека, кирхе — кинотеатр.

Города карта тӀара дӀаьннай къамий — татарий, грекий, эрмалой, кхычар куц долаш хинна улиций, хуторий, юртий цӀераш. Массаза а городе баьха, уж цӀераш дагайоагӀаш бола нах дукха бисабац, хӀаьта уж юха боалабара тӀехьара чӀоагӀа оазаш хӀанз укх сахьата хозаш яц. «Города даьша» а кхы гойташ инициатива яц.

Светлана БЕСТУЖЕВА, исторически Ӏилмай кандидат.

(ИАН).

СПОРТ

ЧЕМПИОН ВА!

ХӀанз дӀадахача кӀирандийнахьа Нохч-ГӀалгӀай республике хилар халкъашта юкъерча (100 клетка йолча) шашкаех йола чемпионат. 1990 шера чемпиона цӀи боккхача къовсамца дӀаяьккхар спорта мастeралла кандидата В. Хайтаева. Цунга яр 12 очко. ШоллагӀча моттиге вар Ножай-Юртара спорта мастералла кандидат И. Алабаев (11 1/2 оч.) КхоалагӀча моттиге нийсвелар Веданара цхьоалагӀа разряд йола А. Хачукаев (11 1/2). Цо кхоачашъяьй спорта мастерала кандидата норма. ЙиълагӀа моттиг я Х. Минкаиловга (10 оч.). Цо а кхоачашъяьй кандидата норма Е. Знаковский, А. Элисаев пхелагӀчаялхлагӀча моттигашка ба.

В. ЮРОВ.

Керда стихаш

УГУРЧИЕВ Азмат-Гири

МАХЬАРЧ ХОЗ

Махьарч хоз сона, оарц дехаш санна,
Топа бух бетташ нах чувхабу.
Цкъаза ванагӀа гӀа дар-теш, аьнна,
Вай мехкара лахкар ма хеталу.

МоастагӀчо из дича со цецваргвацар,
Бакъда, вай салташта мишта мегаьд?..
Хьайбашта миссел доацаш кӀалхьарцар,
Шийлача вагонашка вай чукхийсад.

Фашисто из дича со цецваргвацар,
ТӀаккха советски салтечо даьр?..
ЦӀи теха хӀама де сона могаргдацар,
Бакъда, цо-м яьй юрташ Ӏошаьр.

МассагӀа, массагӀа ахка вахийтав,
Хийлане дегах чӀий чакхбаьккхаб.
МассагӀа, массагӀа хига вахьийтав,
Жа мо хьалха баьха са дай лийхкаб.

Цар къина дийлхад уж наьна-лоамаш,
Цар къина йийлхай Тийрка талгӀеш.
Кише-Хьажийгара шоашта оарц дехаш,
ДаьгӀасте йийхай цар шоаш ламаз деш.

Уж бийстаб моцалах — деналах бехабац,
Бокъо шоай яргйолга уж ховш хиннаб.
Кхерам тӀатувсарах гора а ийттабац,
Нана-ДаьгӀастено царна низ тийннаб.

Сатехча салтечох эпсар хургва оалаш,
Кица да са дай гаьннара доагӀаш,
Дац цох эпсар хинна а волаш
Сатохар дика доадаь, да из оалаш.

Сатохар бахьанце Даьла къахетамца
Вай Нана-ДаьгӀасте юха кхаьчар.
Сатохар бахьанце, Элчи бакъхиларца,
Бакъдолча хӀаманна хьалха хилар.

Селлара Ӏазап эзачул тӀехьагӀа
Вай дагар кхета ца дераш нийслу.
Сатехад, тохаргда хӀанзчул тӀехьагӀа,
Цхьабакъда, сабар а цкъа кхоачалу.

КӀОРДАДАЬД

КӀордадаьд ер миска вахар,
Кер хьалбиззал даар дац.
Ткъаь итт шера лаьттагӀ ваьллар,
Тахан цхьанна даькъе вац.

Аз-м яхац нахчах, даьттах,
Царех тахан модз хиннад.
Аз-м яхац доацча дулхах,
Из-м сона дицденнад.

Йоассаеннай тикай тархеш,
Эца гӀаьле, цӀилеторг яц.
Цхьан гӀаьленах ши шай дехаш,
Дувцаш-хеза хӀама дац.

БӀаргашта гуш пхи мах боаккхаш,
ВӀалла шек дӀабоацаш шоай,
Совдегархой ба нахах бакхаш,
Чухьнахь балац уж цхьа шай.

Ше къе миска массаз ваьллар,
Тахан а ништта текхаш ва.
Селхан шортта долаш хиннар
Тахан кхы а вӀаьхегӀ ва.

Эхь-юхь дӀадаьннад юкъера,
Дай хам беш вар нагахь вац.
Сецца мара айла-юкъера
Цхьайоа тӀехье чуягӀац.

Дукха къаьра дувнаш,
Массанахьа тийша болх.
Селлар боккха бала оазаш
Алал, вай мичахьа долх?

Хозадар—уллув

Гонахьара дуне-берий бӀаргаща... Мишта тӀаэц цар хӀара денна шоашта гуш дар, гонахьара Ӏалам, хозале? Гой-теш царна эгӀазло, харцо, вахаре хулаш дола цатоамаш? Уж гац ала йиш яц, хӀана аьлча, берий дегашка чов хиле дӀаотт царех цхьадараш. ХӀаьта а, дуне хоза долаш мара тӀаэцац бераша. Из гу укх деношка П. Захарова цӀерагӀча изобразительни искусства музее хьайийллача выставкага хьежача.

Дукха нах гулбеннабар дӀадахача кхаьрача дийнахьа музея залашка. Укхаза бар культура министерства викалаш, Гудермесерча а Грознерча а берий - художественни школай хьехархой, бераш. Уж бахкара бахван — Гудермесски района берий-художественни школаша духхьашха республика столице хьахьокха выставка.

Из выставка хьаеллаш йоацца къамаьл даьча культура министра заместителa А. Г. Митрофанова белгалдаьккхар, республика кхыча районашта юкъе а искусствaца бувзам лелабара Гудермесски район массава белгалйоалаш хилар, цо даькъала бийцар кагирхошта эстетически кхетам луча цар дӀахьош бола болх, цига кхы а толамаш дахар тӀахьийхар.

Гудермесски района берийхудожественни школашцарча бувзамех, шоай нийслуча халонех дийцар НГӀР художникий Союза доакъошхочо, 1-ча художественни школа директоро Р. Земсковс.

Иштта къона художникаш цӀейца даькъала бувцаш къамаьлаш дир П. Захарова цӀерагӀча музея отдела заведующе Н. С. Ширяевас а, кхычар а.

Шоай школах, цига деша дагӀача берех лаьца дийцар выставка кийчъяча дакъа лаьцача НГӀР культура заслуженни болхлочо, Ойсхорскерча берий - художественни школа директора Ильясов Адама, — Бераштa эстетически кхетам баларал совгӀа, цар говзал лакхъяра къаьстта теркам тӀабохийт оаха,— аьлар цо. Из гӀулакх кхы а дӀаходахвар духьа тхо долча юрта дешара комбинат хьаелла лаьрхӀад. Цига Ӏомадергда тайп - тайпара балхаш: топпарагӀа, аьшкагӀа хӀамаш е, кхераца балхаш де, кхыдола вайнаьха халкъа кхолламца дувзаденна балхаш де. Цу комбината хургвола директор а хержав оаха конкурс а яь. Из ва Репина цӀерагӀча Ленинградски художественни академе выпускник Ясаев Хьусейн. Цу комбинате хьаеш йолча хӀамаша наьха самукъа доаккхаргда аьнна, хет сона.

Цул тӀехьагӀа дӀайолаелар экскурси. Суртий керттера тематика - даймохк, цун Ӏалам, юртара вахар. Цар ца зувш хӀама дисадац, аьнна, хеталу. Иштта сурташ тӀа ба безабеннача фаьлгий турпалхой. Фаьлгий дунен тӀа кхаьчача санна хетадолийт цар. Вакъда, шоашта ца дайначоа, боккхагӀчар дувцаш мара ца хезача темашта а теркам тӀаух берий. Церех да вӀалла дицлургдоаца 1944 шера февраля 23-гӀа ди.

...Бирса, шийла Ӏуйре. Гобаьккха улла лоа. Машиннекъ. Доахан дӀа-хьа кхувла вагонаш. Уж гобаьккха мух чухьенхаргболаш, шийла я. ДехьагӀо цхьа кхалсаг латт. Цун тӀабуахача гӀирсага хьежача гу, из сел гаьнарча наькъа яха кийчъенна йоацалга. Нах унзарбаьнна ба. Иштта хилча санна хет из Ӏуйре Кошкельды яхача юртарча берий - художественни школа дешархочоа Межидов Арсена. Шин шиттта шу мара даьннадеце а, кӀаьнка вӀаштӀехьдавинад из ди сурта тӀа хьахьокха. Цун сурта тӀара а на шелал хваетталуш санна хеталу.

Дукха да выставке шоай юрт, гӀалаш, Ӏодода хиш, хьунаш хьахьокхаш дола сурташ. Иштта дукха да шоай гаргарча наха вахарера масалаш хьахьокха сурташ а. Царна юкъе са белгалдаккха безам ба Нойбер яхача юртарча берий - художественни школа дешархочо Масхадов Ӏавлас дилла «ЦӀагӀа» яха сурт а. Советски Эскаре гӀулакх даь а ваьна цӀавеначa салтечун а, цун цӀагӀарчар а гӀадбахар, цар иразе белар хьахьокх цу кӀаьнко диллача сурто. Раьза да цун карадагӀа бераш а, дехьагӀо Ӏоджижа улла циск а из вайзача санна раьза долаш улл...

Л. ЧАПАНОВА.

СУРТА ТӀА: выставочни зале.

И. ПЛИЕВА сурт.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

КӀИРАНДИЙНАХЬА, 30 ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. Грозненцаш, Нохч-ГӀалгӀайчен столица хьаьший, бераш, боккхийбараш хьех оаха Кердача шера хетяь елка йолча. Цига шоана гургда беламе ловзараш, иллеш, бегаш, хехкаш бурчолгашкхыдола сакъердаме хӀамаш. Цига иштта хургва ГӀор-Дади а массаза цунца лела Снегурочка а. Кердача шера хетадаь сакъердаме хӀамаш хьахьокхача дакъалоацаш хургья «С. М. Кирова цӀерагӀа парк» яха городской салаӀара центр, ДК-аш, клубаш, пионерийн школьникийн ЦӀенош, г. Грознера берий спортивни школаш. Болх беш хургья кердача шера хетаяь берий ярмарка. Дувла тхо долча!

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК. 9.00. Барзкъаш дахен теген Ӏомалу курсаш. 9.00. Аьхангах йийца хӀамаш е Ӏомалу курсаш, 15.00. «Дизайн вахача моттиге» яха курсаш. 9.00, 12.00, 15.00. Кердача шера хетаяь представлени «Къахетамахи къизалахи».

Н. К. Крупская цӀерагӀа ДК. 9.00. Машинаца художественни догамаш де Ӏомалу курсаш. 10.00. Барзкъаш дахен теген Ӏомалу курсаш. 12.00. «Кердача шера хетадаь цӀей долча хана хинна хьовзамаш» яхача фаьлгах йола представлени. 14.00. «Краевед» яха клуб. «Мишта накъадаьхкад кердача шера!» 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 18.00. «Марша доагӀалда Керда шу!» яха цӀейна хетаяь бал.

С. М. Кирова цӀерагӀа ДК. 11.00. «Снегурочкас хьехшо» яха утренник. 12.00. «Мультик» яха клуб. «Фаьлг» яха кинофестиваль.

Химикий ДК. 10.00, 14.00. Фаьлга представлени «В гостях у Зимушки-Зимы».

Просвещене болхлой цӀа. 12.00. «Бера ханара цӀей е ГӀор-Дади волча хьоашалгӀа» яха Кердача шера хетаяь представлени, 16.00. «Кердача шера серпантин» яха кагирхой салаӀара сайре.

«Красный молот» яхача завода ДК. 9.00. Барзкъаш дахен теген Ӏомалу тхо. 9.00. «Дизайн вахача моттиге» яха курсаш. 13.00. «Кружевница» яха клуб. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00. «Соловушка» яха вокальни студи. 18.00. «Пятилетке Ӏа лоаца дакъа» яха Кердача шера хетаяь сайре.

«Оргтехника» яхача объединене ДК. 12.00. «Фаьлгий дунен тӀа» яха киноклуб. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 13.00. Эстетика школа. 17.00. «Чаь пела а молаш салоӀаш да тхо» яха Кердача шера хетаяь дезала сайре.

Пролетбат цӀерагӀа ДК. 14.00. «Кхыча планета тӀара баьхкарий» ловзараш» яха утренник. «Нагахьа санна елка лампаша сийрдаяьккха яле» яха Кердача шера хетаяь огонек.

М. Горьке цӀерагӀа клуб. 9.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 9.00. Халхара коллективаш «Непоседа», «Радуга». 9.00. «Дизайн вахача моттиге» яха курсаш. 14.00. «Старогрознефть» НГДУ ветеранашта лаьрхӀа сайре. «Керда шу даькъала хилда шун!»

Редактор С. И. ЧАХКИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ДЕКАБРЬ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

10.00 — «Маримба Понес» яхача берий ансамбла концерт.
10.30 — «Шера ханаш». Декабрь.
11.30 — «Белоруссии юрта ах сахьат».
12.00 — «Партнер». Коммерчески вестник.
12.30 — Ха.
17.15 — ТСН.
17.30 — «Котбаьннараш».
18.30 — Ха.
19.00 — Россе парламентски вестник.
19.15 — «Семейный экран». «Семь нянек».
21.00 — Ха.
21.40 — Фу? Мичахьа? Маца? Выпуск 4-гӀа.
23.10 — ТСН.
23.35 — «Ах бийса ялалехьеи цул тӀехьагӀеи».
1.35 — Шахматех йола дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Карманник». Мультфильм.
8.35 — «В дремучий лес с таинственной луной...», «Фламинго» яха документальни фильмаш.
9.15 — «Анатолий Соловьяненко на сцене и вне сцены» яхача документальни фильма премьера.
10.05 — «Размышления после конкурса».
10.45 — «Бережня». Украински илли студи концерт.
11.10 — «Отважный Шарик». Берий фильм.
12.20 — Коллаж.
12.25 — Рождественски концерт.
12.55 — «Однажды в старом городе». Спектакль.
13.40 — Концерт.
17.25 — Передачай программа.
17.30 — Ашарий открытка.
17.35 — «Крыша над головой».
18.30 — НПП.
19.03 — «Оаш херка иллеш...» (нохчий меттала).
19.45 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.00 — «Содружество». Видеоканал.

30 ДЕКАБРЬ

КӀИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — Массанена йола спорт.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото». Тираж.
9.00 — Ӏуррехьа.
10.00 — Даймехка гӀулакх деш.
11.00 — Ӏуйрийнара сакъердаме программа.
11.35 — «Дунен гонахьа».
12.35 — «УнахцӀено».
13.20 — Ашарий киоск.
13.50 — «Зеленая карета». Я. Фрида яхача режиссера фильмаш.
15.30 — «Зимний сезон». Эстрадни программа.
15.45 — Юртара сахьат. Панорама.
17.00 — «Бабушка-метелица». Мультфильм.
17.15 — Концерт.
18.00 — КӀиранден кинозал. «Картинки по старинке». Мультфильм. СалоӀача хана «Мертв по прибытии» яха художественни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — «Шире круг!»

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядке е дӀаотта!
8.15 — Мультфильмаш.
8.40 — Форум-концерт.
9.10 — Биатлон. Ерригсоюзни соревнованеш.
9.55 — «Гепард возвращается» яха берий фильм.
11.00 — Шахматех йола дунен чемпионат.
11.15 — «Советская Россия». Видеоканал.
13.45 — П. И. Чайковски «Пиковая дама». Концерт.
16.35 — Коллаж.
16.40 — «Карпатские мотивы». Документальни фильм.
17.00 — «Планета». Халкъашта юкъера программа.
18.00 — Передачай программа.
18.02 — Ашарий открытка.
18.10 — «Керда цӀераш». Концерт.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — «Послание к человеку» яхача документальни фильма премьера.
21.00 — Ха.
21.40 — Иллюзион. «Фанфан-тюльпан. Художественни фильм.
23.40 — ТВ о ТУ.

31 декабрь.

ОРШОТ

8.00 — Мультфильм.
8.10 — Вай беш.
8.40 — Чукотско-эскимосски «Эргырон» яхача Паччахьалкхен ансамбла концерт.
9.30 — Лаьтта. Саг. Вселенни.
10.30 — «По щучьему велению. (1938 ш.). Бераштa лаьрхӀа художественни фильм.
11.30 — Цирк. Цирк. Цирк.
12.10 — Дунен халкъашта юкъера музыкальни программа.
13.40 — Хьайбай дунен тӀа.
14.40 — Санта Клаус парад.
16.10 — «Браво, артист. Евгений Леонови кхыбараши...»
17.30 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.15 — «50х50». Кердача шера телешоу.
20.15 — Бийса даькъала хийла шун, тети и Дяди!
21.00 — Ха.
21.40 — Смех сквозь годы.
23.25 — Концерт.
23.50 — «Кердача шераца, новкъостий!» Советски нах даькъала буацар.
00.05 — Кердача шера праздничнии программа.
3.05 — Халхараш, халхараш, халхараш.
3.35 — Мультфильм.
3.45 — Кердача шера дискотека.
4.35 — Программа «А».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйрийна гимнастика.
8.20 — Мультфильм.
8.30 — «Проделки сорванца». Бераштa — фильм.
9.40 — СССР Гостелерадио эрсий халкъа Академически оркестра концерт.
10.25 — Форда чу бода никъ.
11.00 — «Дезал» яха телепрограмма.
12.00 — «Содружество» яха видеоканал.
15.15 — Документальни фильм.
15.40 — «Труффальдино из Бергамо». Художественни фильм 1—2-гӀеи сереш.
17.50 — Передачай программа.
17.52 — Фаьлг... Фуьлг... Бераштa йола передача. (Бераштa лаьрхӀа фаьлг) (гӀалгӀай меттала).
18.15 — «Салам, вежарий!» Док. очерк. Казахски литература денош Нохч-ГӀалгӀайче хиннача хана.
18.55 — Музыкальни открытка.
19.00 — Керда шу даькъала хилда! (гӀалгӀай меттала).
20.00 — Дагалоацамаш... дала).
21.00 — Ха (сурдопереводаца).
21.40 — «Щелкунчик» яха спектакль.
23.50 — «Кердача шераца даькъала хилда ше, новкъостий!» Советски нах даькъал буацар.
00.05 — Кердача шера музыкальни бийса.
2.05 — «Массанена хетаю е юха а карнавальни бийса». Киноконцерт.
3.00 — «Запасное колесо». Художественни фильм.
3.20 — «Ревю за шесть крон». Художественни фильм.
4.20 — «Тхьамий капитан». Художественни фильм.
5.45 — «Ер сакъердаме дуне». Художественни фильм.
7.15 — «Ираз хургдацар...» Художественни фильм.

РАДИО

29 ДЕКАБРЬ

ШОАТТА

7.30 — Муамаш. «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала).
7.45 — Хоамаш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хоаттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Дека зовне илле.
9.15 — 10.00 — Концерт.
15.15 — Нохч - ГӀалгӀай радиой телевиденеи солистийи инструментальни ансамблаи концерт.
15.45 Реклама.
16.00 — 17.00 Информационно - музыкальни программа. Радиостудера духьалара трансляци.
18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.20 — «Кагий нахи хан» (нохчий меттала).
18.40 — 19.00 — Зоане вальсаш.

30 ДЕКАБРЬ

КӀИРАНДИ

7.30 — Муамаш. Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 — Коммунистий гӀуланхаша хьаллоац парте авторитет.
8.15 — 9.00 — Моаршал да шуга.
11.30 — 12.00 — КӀирандийнахьара музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 — Литературин Нохч-ГӀалгӀайче.
16.30 — Реклама.
16.40 — 17.00 — Халхарга декар.
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагӀал дарий» концерт.

31 ДЕКАБРЬ ОРШОТ

7.30 — Муамаш. «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 — Хоамаш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хоаттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Дуне цхьаи кӀирагӀа (нохчий меттала).
8.30 — 8.45 — Музыка.
10.15 — Моаршал да хьога, керда шу! Радиокомпозици (гӀалгӀай меттала).
10.40 — Поэзе минеташ (нохчий меттала).
11.00 — «Къонах».
11.30 — 12.00 — Социальни сфера ритмаш.
15.15 — 16.00 — Концерт.
18.00 — 19.00 — Музыкальни почта (гӀалгӀай меттала).

Хоттам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —3 +2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, ломма лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —5 —10, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ОБЪЕДИНЕНЕ ЦЕХАШКА, ФИЛИАЛАШКА, ПРОИЗВОДСТВЕННИ УЧАСТКАШКА ХЬАДУ НАХА ЧІОАГГІА ХОАТТАШИ ДИКА ДІАЭЦАШИ ДОЛА ТОВАРАШ

«СИЛУЭТ» яхача фирма производственни торгово-коммерчески объединене дІахойт

ОБЪЕДИНЕНЕ ЦЕХАШКА, ФИЛИАЛАШКА, ПРОИЗВОДСТВЕННИ УЧАСТКАШКА ХЬАДУ НАХА ЧІОАГГІА ХОАТТАШИ ДИКА ДІАЭЦАШИ ДОЛА ТОВАРАШ

Предприятешка, учреждeнешка, организацешка, республике бахача берригача нахага

Кочамаш, джемпераш, кофташ, халаташ...

— кхалнаьха халаташ,
— кхалнаьха кофташ,
— берий барзкъаш,
— халаташ,
— кхалнаьхеи маІача наьхеи джемпераш,
— метташта тІатувса кисеш,
— маьнге тІе тувса юврагІаш,
— кхалнаьха ахканара костюмаш,
— кочамаш,
— дега барзкъаш,
— носкеш,
— пазаташ,

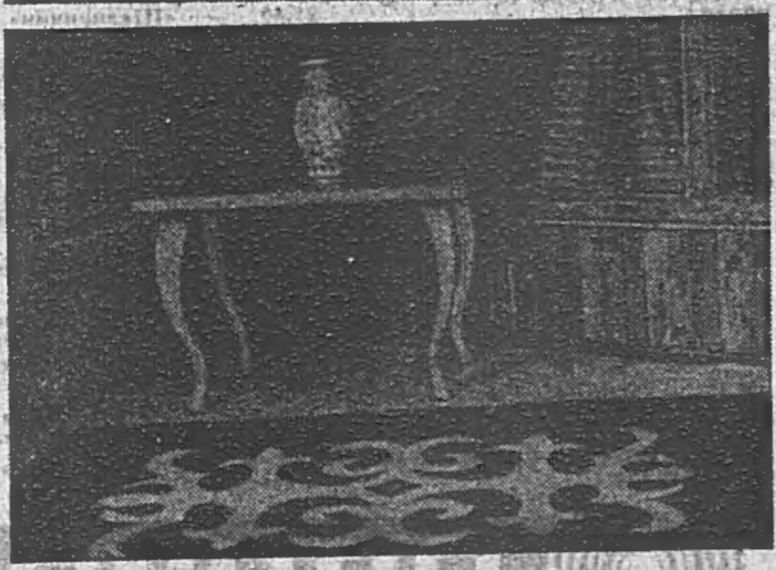

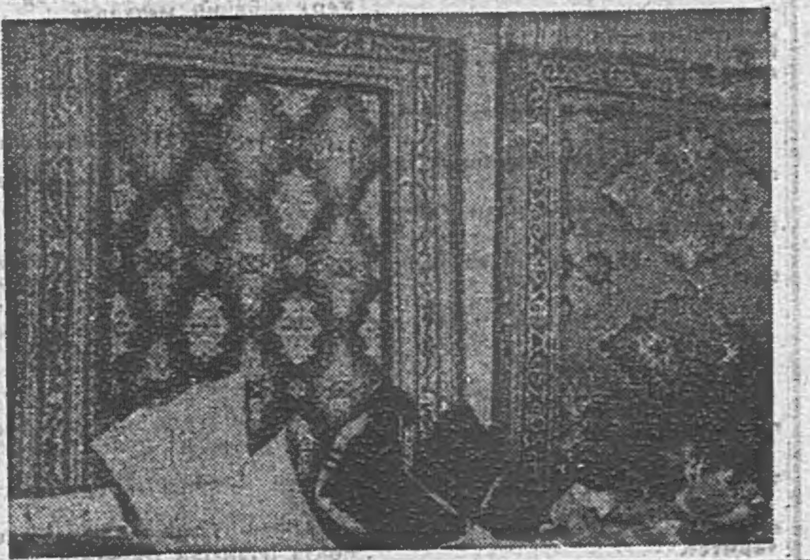

КООПЕРАТИВАШ:

«Деш дола эзар гІулакхаш» (город Грозный). Трикотажнин швейнии изделеш.

«Северянка» (Старопромысловски район, 36 участок). КІадаех, даьрех хьаду массе а тайпа барзкъаш.

«Жигули» (город Грозный). «Жигули» яхача автомашина тІехьашкахьара кизгаш дІохдеш йола утеплителаш.

«Резерв» (город Грозный). Бахача наьха фусамашта ремонт еш.

«Барт». ТІоарская галантерейнни отходех хьаю изделеш.

ФИЛИАЛАШ:

«Седа» (Урус-Мартановски район) хьаду халаташ, метташта тІатувса кисеш, ага поартол.

«Лола» (Урус-Мартановски район) тхана юврагІаш, тІоарскан галантерейнни тІормигаш.

«Луиза» (Ачхой-Мартановски район). Метташта тІатувсен юврагІашта тІадеххен кисеш, боамби чубилла юврагІаш, берий пазаташ.

«Макка» (Назрановски район, БурокІале). Менгешта тІатувса юврагІаш, креслашта дола кІадаш, цІагІа леладу тІормеш.

«Маржан» (Грозненски сельски район, Чечен-Аул) берий барзкъаш, шарфаш, колготкаш, берий носкеш, корашка ухка кІадаш.

«Горянка» (Ножай-Юртовски район). Даьнна кІувсаш, хьийзача тхахи боамбехи даь барзкъаш.

«Буратино» (Старопромысловски район, 36-гІа участок). Колготкаш, маІача наьхеи кхалнаьхеи джемпераш.

«Пушинка» (Старопромысловски район; 36 участок). Боамбе кІаьда бІегІинг, аьхинг.

«Вязальни» (Заводской район, Андреевски Долина). Пазаташи носкеши, болхлой формен.

«Сая-Сан» (Ножай-Юртовски район). Хьийзача тхахи боамбехи даь тайп-тайпара барзкъаш.

Керттерча предприятера трикотажни филиал. ТІехьнахьеи чухьнахьеи дувхаду пазата барзкъаш.

ХьатІадоагІача кердача шера «Силуэт» фирме хьаде лерхІ 23,5 миллион сома маьха халкъа эша товараш, 1990 шера хьадаьраш 20 миллион сома маьха да. Царех 70 процент дараш вай республике дохкаргда, вожаш мехкарча тайп-тайпарча регионашка дІакхоачаргда, оттадаьча договорашка хьежжа.

КІувсаш, йовлакхаш, шарфаш...

— керта тІе техка кхалнаьха юйнаш
— кхалнаьха шарфаш
— даьнна кІувсаш
— ламаза кІувсаш
— истингаш
— массе а тайпарча кІадаех, даьрех яь шарфаш
— боамбе кІаьда бІегІингаш, аьхингаш
— тхан юврагІаш
— тІоарскан галантерейнни тІормигаш
— чухьнахьеи тІехьнахьеи дувхаду пазата барзкъаш.

мебели дахчан хІамаши

— Истолаш
— Іагаш
— Кодилгаш
— Гонаш

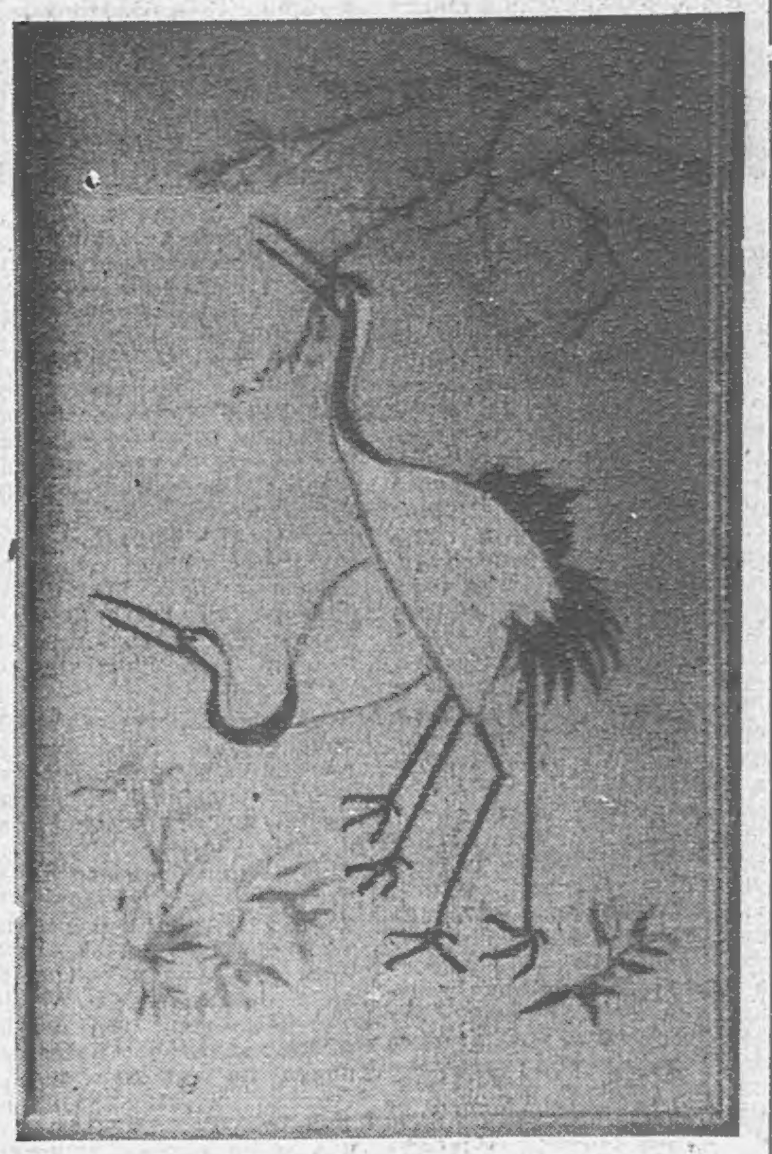

Ловзоргаш, сурташ

Теникаш
цІагІа хьалдетта карташ
тайп-тайпара «сюрпризаш»

ТХА АДРЕС:
Индекс 364912, город Грозный, Поповича цІерагІа улица, № 24 Нохч-ГІалгІай «Силуэт» яхача фирма производственни торгово-коммерчески объединени.

Газета 1973 шера еннай «Знак Почета» яха орден

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12, 22-75-78; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-47-84, 22-90-46; культуры — 22-64-75; 22-54-04; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-38.

«СВЕТ» Газета Чечено-Ингушского рескома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской Республики

Газет арадувл шинарен. ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковско, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3469.